ОВИД

HORIZON

ЖОВТЕНЬ
OCTOBER
1957
РІК VIII. Ч. 10 (87)
Ціна 40 ¢

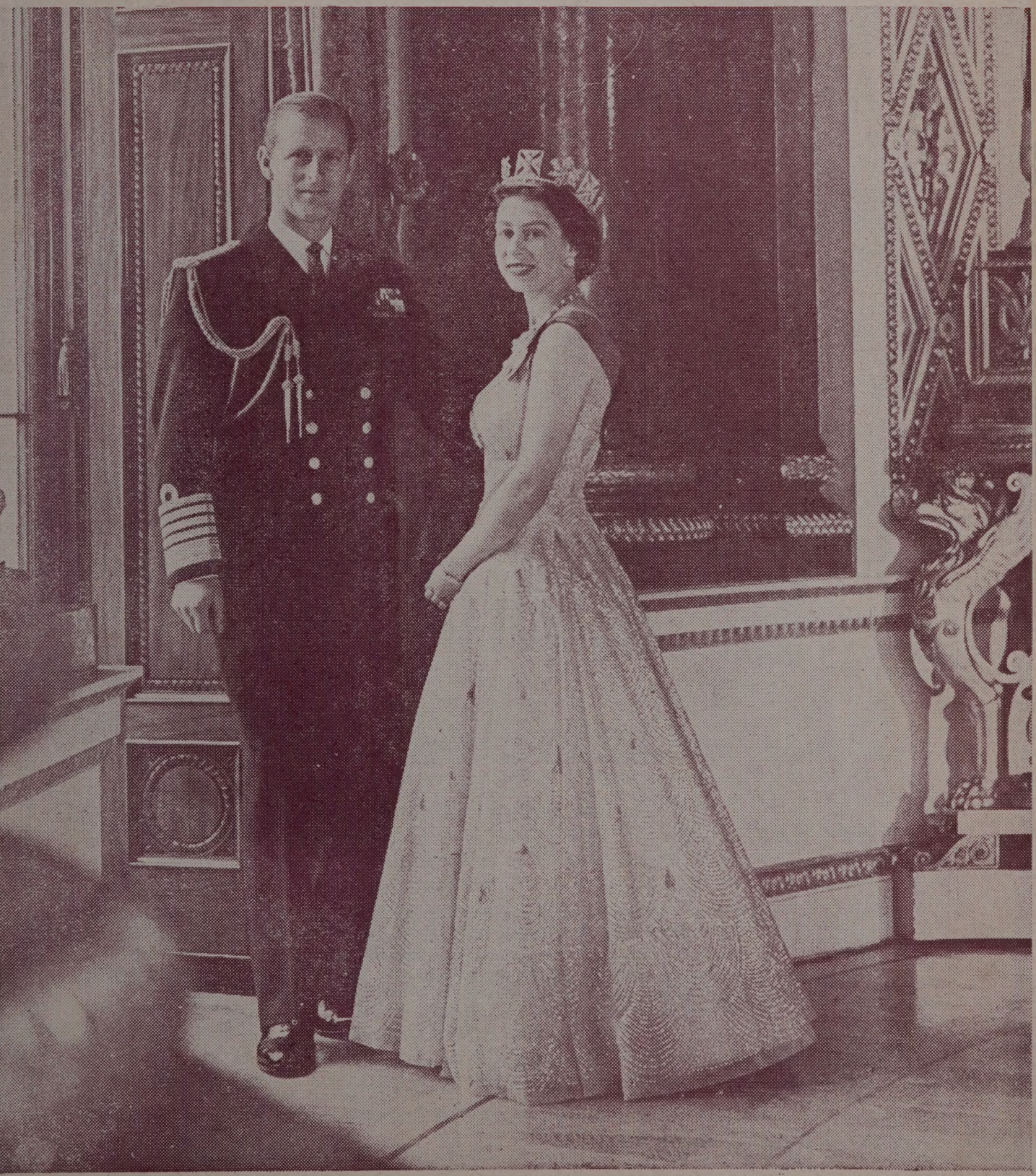

Український кооперативний рух уважає за добре все те, що скріплює націю як самостійну етнічну цілість серед других народів.

ФЕДЕРАЛЬНА КРЕДИТОВА КООПЕРАТИВА

„САМОПОМІЧ"

2351 W. CHICAGO AVE., CHICAGO 22, ILL.

Телефон: HU. 9-0520

ПРИЙМАЄ ВКЛАДИ І ДАЄ ПОЗИЧКИ

ГОДИНИ ПРАЦІ: Кожного дня (крім неділі) від понеділка до п'ятниці від години 9-ої до 2-ої, в суботу від 10-ої до 1-ої, крім цього у ВІВТОРОК і П'ЯТНИЦЮ від години 6.30 до 8.30 вечером.

Розвій свій завдячує в першу чергу великому довір'ю Української Громади, що його здобула собі завдяки солідній і фаховій обслузі.

Кооператива виплатила за 1956 р. 3½% дивіденди.

Кожне ощадностеве конто забезпечене до висоти $10.000 в Credit Union Share Guaranty Corp.

Позички забезпечені до висоти $10.000 в Credit Union National Association

У приміщенні Кредитової Кооперативи переводиться

ВСІ РОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕНЬ

на авта, доми, меблі, домашнє устаткування, від заразливих і звичайних недуг, нещасливих випадків і т. п. Помагаючи собі, помагаєте рівночасно Українській Громаді.

ОВИД

OVID

The Monthly Newsmagazine
No. 10, October, 1957

EDITOR
Mykola Denysiuk

PUBLISHER
Mykola Denysiuk Publishing Co.

Branches:

2228 W. Chicago Ave.
Chicago 22, Illinois, USA.

6 Churchill Ave.
Toronto 3, Ont., Canada

c. Santo Tome 4000
Buenos Aires, Argentina

Representatives:

Australia
Fokshan Library & Book Supply
1 Barwon St.
Glenroy W. 9. Vic.

England
Ukrainian Booksellers
49, Linden Gardens
London W. 2.

Belgium
Union des Travailleurs Ukrainiens en Belgique
72, Bd. Charlemagne, Bruxeles

Application for Second-Class Mail privileges is pending at Chicago, Illinois.

Authorized as Second-Class Mail, Post Office Dept., Ottawa.

Printed by The Basilian Press, 286 Lisgar St., Toronto, Ont., Canada.

All rights reserved under International and Pan-American Copyright Conventions.

Subscription $4.00 yearly

Видає й редагує
Микола Денисюк

Статті підписані повним іменем або ініціялами не обов'язково висловлюють думку редакції.

Всі права застережені.

Річна передплата:

Австралія і Англія — шіл.	30/—
Аргентина — арг. песів	60/—
Бразилія — крузейрів	120.—
Франція — фр. фр.	800.—
Німеччина — ДМ.	10.—
ЗДА, Канада і ін. — дол.	4.—

Передплату можна вплачувати довільними ратами.

ЗМІСТ:

М. Денисюк — **Вітаємо сусідів** — — — — — — — — — 3

Ілля Витанович — **У поході до волі, до добра і краси** — — — 5

Богдан Тиміш Рубчак — **До високих околиць** — — — — — 9

Ігор Шанковський — **Сині будівлі** — — — — — — — — 13

Гліб Східній — **Канадійська трагедія** — — — — — — — 14

Ікер — **Язик мій — ворог мій** — — — — — — — — — 16

Г. Лагодинська-Залеська — **Микола Фоменко** — — — — — 17

Ґ. Кійт Честертон — **Знак зломаного меча** — — — — — — 18

І В. М. — **З приводу однієї рецензії** — — — — — — — 20

Володимир Дорошенко — **М. Грушевський — громадський діяч, політик і публіцист** — — — — — — — — — — 23

Загадки — — — — — — — — — — — — — — — 27

Спорт — — — — — — — — — — — — — — — 28

Шахи — — — — — — — — — — — — — — — 28

На обкладинці: Королівські Гості Канади і З'єднинених Держав Америки — Королева Єлисавета II і Архикнязь Пилип.

ВІД ВИДАВНИЦТВА

З уваги на деякі переміни в системі праці нашого видавництва, листопадове число "Овиду", присвячене українським збройним силам, появиться щолиш у другій половині наступного місяця.

У листопадовому числі "Овиду" будемо мати змогу проголосити вже програму книжкової продукції видавництва на 1958 р.

Також у наступному числі проголосимо вислід льосування нагород для точних передплатників "Овиду", які, згідно з умовами конкурсу, вплатили були річну передплату.

Із проголошенням у попередньому числі "Овиду" обнижки передплати "Овиду" з $6.00 на $4.00, ми започаткували акцію масового поширення "Овиду" й просимо в наших друзів підтримки для цієї акції на всіх місцях.

В акції розбудови журналу зорганізуємо в найближчих місяцях зустрічі авторів "Овиду" з читачами по більших осередках ЗДА й Канади.

Для передплатників, що заплатили повну передплату в дотеперішній висоті (в сумі $6.00), вислали ми вирівняння у формі книжки вартости $2.00.

ВИДАВНИЦТВО ЖУРНАЛУ "ОВИД"

ALPHA

Furniture Co.

735 QUEEN ST. WEST,

TORONTO, ONT.

Phone: EM. 3-9637

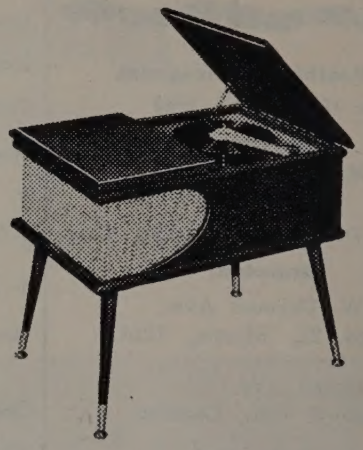

МАЄ НАЙБІЛЬШИЙ ВИБІР РАДІЄВИХ І ТЕЛЕВІЗІЙНИХ АПАРАТІВ

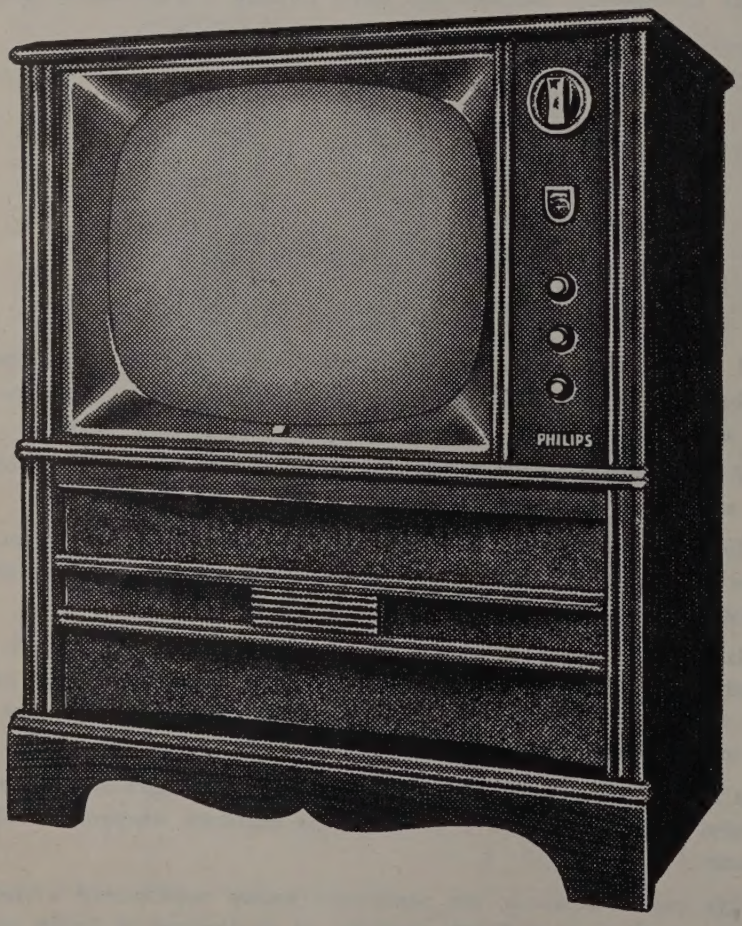

ТЕЛЕВІЗІЙНА ЛЮКСУСОВА КОНЗОЛЯ

P-3734—21" Styline De-Luxe console. Handsome walnut, mahogany or fruitwood veneers. 110° picture tube. The absolutely exclusive Golden Gate tuner and Picture Crisper control. 82 channel cascode VHF/UHF reception optional. High fidelity sound with three Super M speakers. Focalite tuning eye. 25 or 60 cycle.

НАЙВІДОМІШОЇ СВІТОВОЇ ФІРМИ

PHILIPS

Channelock tv

Choose your channel . . . see picture-perfect TV automatically!

РІК VIII., Ч. 10 (87)

ОВИД

ЖОВТЕНЬ, 1957

ВІТАЄМО СУСІДА "ОВИДУ"

НАЙБІЛЬШИЙ У ЗДА УКРАЇНБАНК "САМОПОМІЧ" У ЧІКАҐО

ПРОВІД (ДИРЕКЦІЯ, КРЕДИТОВИЙ КОМІТЕТ, КОНТРОЛЬНА КОМІСІЯ, КОМІТЕТ КООПЕРАТИВНОГО ВИХОВАННЯ) КРЕДИТОВОЇ КООПЕРАТИВИ "САМОПОМІЧ" У ЧІКАҐО, НАЙБІЛЬШОГО УКРАЇНБАНКУ В ЗДА.

Зліва сидять: Роман Мицик (заступник президента), Володимир Попадюк (голова Кредит. Комітету), Ольга Децик, інж. Антін Артимович (президент), Дмитро Німилович (голова Контрольної Комісії), інж. Степан Яцура (голова Орган.-Виховної Комісії). — **Стоять** (другий ряд): інж. Адольф Масловський, Ілля Павліш, д-р Володимир Оренчук, Павло Баб'як (секретар), Омелян Плешкевич (скарбник), Ярослав Войнаровський, Іван Сарваді. — **Стоять** (третій ряд): Тарас Ліськевич, Зенон Швидак, Орест Городиський, Володимир Галушка, Антін Зборик, Петро Сивульський, Петро Семків.

В сусідстві нашого видавництва й редакції "Овиду" заіснувала важлива подія: найбільший у ЗДА українбанк Федеральна Кредитова Кооператива "Самопоміч" у Чікаго осягнув у місяці вересні 1957 р. мільйон долярів майна і перейшов до власного будинку із модерним банковим улаштуванням, де продовжуватиме свою розвоєву працю.

Від видавництва, його співробітників і читачів найсердечніше вітаємо нашого сусіда з дотеперішніми досягненнями й бажаємо ще кращих успіхів у майбутньому.

При цій нагоді хочемо звернути увагу не тільки на близьке симпатичне сусідство з "Самопоміччю" в Чікаго, але й хочемо відзначити також дуже шляхетну й корисну нашу співпрацю, завдяки якій наше видавництво мало змогу стартувати на новому місці осідку й успішно продовжувати видавання "Овиду" в новому оформленні.

Коротко, хочемо сказати, що Федеральна Кредитова Кооператива "Самопоміч" у Чікаго відіграла вирішну ролю в розвитку нашого видавництва на новому терені, уділюючи видавництву поважний кредит і то в самих початках його перенесення до Чікаґа. Завдяки цьому, нам удалося за перший рік праці встановити рентабельне підприємство УКРАЇНСЬКОЇ КНИЖКОВОЇ ТОРГІВЛІ (на думку багатьох, підприємство найтяжчої бранжі) І ТО В ЧІКАҐО ("великому селі", перед яким нас перестерігали). При допомозі кредиту "Самопомочі" було можливим відновити "Овид", який також у першому році відновленої появи фінансово став майже самовистачальним журналом із розвоєвими тенденціями. Обидва ці успішні фактори забезпечили кредитоспосібність видавництва, яке має тепер змогу започаткувати продовження книжкової продукції також при дальшій співпраці з "Самопоміччю".

Вписуючи в альбом успіхів "Самопомочі" працю нашого видавництва в Чікаго, використовуємо цю нагоду, щоб хоч скромною згадкою виявити ще вдячність ДОБРИМ СУСІДАМ з інших місць та країн праці. Нашу книгарсько-видавничу працю, починаючи від 1939 року, мали ми щастя розвивати саме при участі інших сусідів, часово попередників чікаґівської "Самопомочі": інших кооперативних банкових установ на рідних землях і на чужині. Тими банковими установами були: "Українбанк" у Кракові (під дирекцією бл. п. Степана Кузика, Романа Мицика і Володимира Кохана), "Український Покутський Союз" у Коломиї (дир. Богдан Яхно), Кооперативний Банк "Дністер" у Львові (під дирекцією Романа Мицика і Петра Шарка), Центральний Кооперативний Банк "Центробанк" у Львові (під дирекцією сл. п. Степана Кузика, сл. п. інж. Ігнарія Ольхового і Володимира Кохана), Кредитової Кооперативи "Відродження" в Буенос-Айресі (дир. Богдан Яхно) і вкінці тепер Федеральна Кредитова Кооператива "Самопоміч" у Чікаго під проводом осіб вичислених під збірною світлиною на початку цих рядків, та, останніми часами, також "Будучність" у Торонто.

З цього списка бачимо різні місця та різні країни нашої мандрівки, але ланцюг теренових перемін та різних назв українських банкових установ пов'язаний майже тими самими людьми. Завдяки сприятливій поставі та активній підтримці тих саме наших приятелів, визначних фінансових діячів, заіснував і розвинув великих розмірів книжкову торгівлю "Овид" у Львові (спілкове підприємство з Остапом Олесницьким), "Роксоляна" в Інсбруці, книжкове видавництво і "Овид" у Буенос-Айресі і тепер у Чікаго та в Торонті.

Пов'язуючи успішну працю видавництва з участю кредитів вичислених установ, а тепер "Самопомочі" в Чікаго і "Відродження" в Буенос-Айресі, хочемо цим підкреслити важливий факт: МОЖЛИВІСТЬ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ВІЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ НА ЧУЖИНІ ВЛАСНИМИ ЗАСОБАМИ, себто можливістю кредитування української друкованої продукції незалежними українськими фінансовими установами, створеними важкою працею й ощадностями української еміграційної спільноти.

МИКОЛА ДЕНИСЮК

Пам'ятник І. Франка роботи Сергія Литвиненка, відслонений 23 червня 1957 в парку відпочинкової оселі Українського Робітничого Союзу.

Ілля Витанович

В ПОХОДІ ДО ВОЛІ, ДО ДОБРА І КРАСИ

(З історії українського кооперативного руху в пам'ять майбутньому)

Далеко від дорогої батьківщини, в гостинних порогах нових країн поселення, намагаємося зберігати славні традиції українського кооперативного руху. Вірні переданим і винесеним із рідного краю суспільним ідеалам, які в засновах кооператизму, — та й пам'яті його оправданих досвідів у важких змаганнях народу нашого до добра і краси, — ми пробуємо і тут творити нові організації самодопомоги. Правда дуже ще невпевнено, приголомшені хмаросяжним довкіллям, та й дуже ще пригноблені свіжою руїною наших кооперативних установ і з таким трудом та посвятою пригосподареного в них громадського майна там на рідних землях.

То й часто стрічаємося з сумнівами й зневірою в доцільності дрібних, нових тут, кооперативних намагань, порівнюючи їх із тутешніми суспільно-економічними умовинами. Ба, навіть минуле українського кооперативного руху дочекалося вже й прикрих закидів, опублікованих у нашій пресі, що — мовляв — кооперативний наш рух був проявом опортунізму, втечею в економіку від активної політики, від революційности, то знову ж, що він був причиною послаблювання духово-культурних стремлінь і т. д.

Оборонятися від таких і інших закидів і напастей у розстроєній громадськості приходиться не тільки нашому українському рухові.

Велика катастрофа постигла не тільки кооперативні надбання й організації наші та наших ближчих сусідів, які опинилися в орбіті совєтського імперіялізму. За п'ять років останньої війни зазнали важких моральних і матеріяльних ударів кооперативні організації багатьох країн, які були окуповані арміями й режимом Гітлера.

Не можна теж сказати, щоб не зазнали шкоди й не вийшли з війни морально прислаблені великі кооперативні об'єднання переможних західніх демократій, як це м. ін. можна помітити хоч би зі звідомлень повоєнних Конґресів Міжнародного Кооперативного Союзу (досі відбулося вже їх 4: 1946 в Цюріху, 1948 в Празі, 1951 в Копенгазі і 1954 в Парижі). Конґреси ці дуже нагадують зібрання Об'єднаних Націй з аґресивними виступами численних делегатів московського Центросоюзу і делеґатів із країн сателітів, які залишилися членами Міжнар. Кооп. Союзу, мимо такої очевидної облуди й наруги над кооперативними принципами в режимі підсовєтської дійсности.

На оцю моральну кризу воєнних і перших повоєнних років у міжнароднім кооп. русі та його ідеології склалися не тільки зовнішні, посторонні, але й свої власні внутрішні причини.

Предвісники її дали себе знати вже в 30-их роках, коли то м. і. один із провідників американського кооп. руху Дж. Ворбейн, відчуваючи близькі небезпеки, бив на тривогу[1]), що "філософія етатизму стала наповняти кооперативний рух цілого світу..."

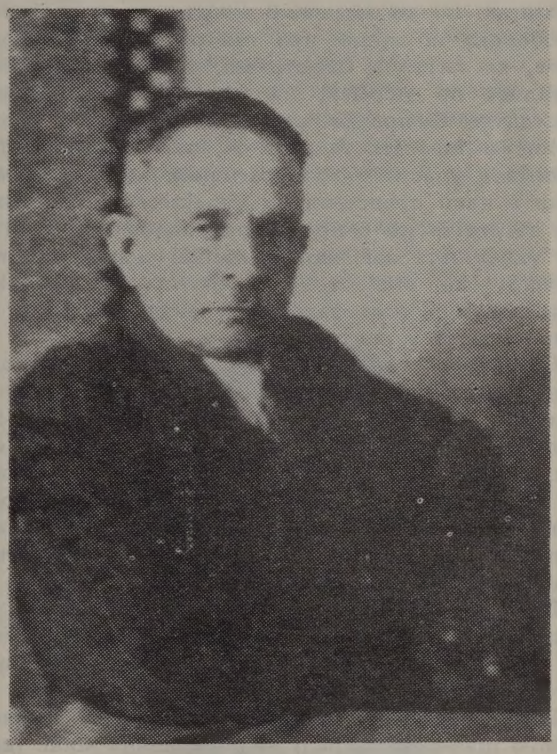

Сенатор Остап Луцький, начальний директор Ревізійного Союзу Українських Кооператив

Але ж бо рік перед тим двоє старушків, відомих передових кооп. діячів, із кругів англійських фабіянців, Сидні та Бітріс Веб, яких офіційний титул барон анд леді Пасфілд, разом із Бернардом Шовом, на підставі доставлених їм офіційними большевицькими чинниками матеріялів, дали большевицькому режимові важливу допомогу в часі найбільшої натуги терору в СССР — спільно написали 2-томовий "твір"[2]), у якому визнали отой кривавий режим суспільним поступом, "новою цивілізацією", оправдуючи все, що тоді в ньому діялося включно з диктатурою Сталіна і не завагалися навіть оправдувати тоді саме проведену ліквідацію дорешти ограбленої споживчої кооперації СССР у 1935 р.

Останній передвоєнний конґрес МКС у 1937 р. в Парижі відбувався в атмосфері стиду й тривоги та намагався своїми ухвалами морально забезпечити й озброїти кооп. рух світу. Проводив на ньому довголітній, кількакратно обираний на протязі 20 років президент Союзу, славний фінський кооператор Ваіно Таннер.

---

[1]) Revue de la Cooperation Intern. 1937. N. 8, ст. 321.

[2]) Soviet Communism: A New Civilisation by Sidney and Beatrice Webb, vol. 1-2, New York 1936.

По закінченні війни побідники присилували фінляндський уряд засудити на кількалітню тюрму отого відомого в світі кооп. ідеолога і фінляндського патріота за "коляборацію"[3] (яка трагедія народу і людини!) і ніхто не протестував на перших повоєнних конґресах МКС і не став в обороні отого заслуженого, довголітнього його президента та взагалі ми не стрічаємо в протоколах конґресів ні оборони ні згадки про тих страдників-кооператорів, які згинули закатовані, або живі ще тоді томилися по тюрмах, на засланні, обвинувачені совєтським безправ'ям власне за відданість кооперативним ідеалам. А вони ж іще недавно разом приймали участь у кооперативних конґресах, між ними й наші представники української кооперації. Ми не стрічаємо в протоколах повоєнних конґресів ухвал про які небудь комісії делеґовані для розсліду, що сталося з кооперативними організаціями за залізною занавісою, яких делеґати ще брали участь у конґресі 1937 р.

Слідкуючи за сучасними намаганнями ідеологічних спрямувань у міжнародному кооп. русі, за заходами його моральної й організаційної будови після отих буревійних воєнних років і повоєнного розгублення, можемо ствердити деякі явища і факти перемоги не тільки основних первісних кооп. принципів а й перемоги тих постулятів і спрямувань, що їх виявив скромний досвід-експеримент нашого українського кооперативного руху.

Поперше треба ствердити, що після гіркого досвіду змаліло й у світовому кооп. русі число тих, які приймали кооп. рух, як засіб-етап еволюційного переходу до комунізму.

Відомі вже в нас перед самою другою світовою війною цікаві нові праці — доповнення кооп. ідеології д-ра Фукет'а і Ляверня[4]) щораз більше популярні стають у світі щойно тепер та доводять, що кооперативизм не простий компроміс, проміжний між капіталізмом і комунізмом, а що це самостійна доктрина й одна з акцій суспільної реформи, хоч і не легка ні скора, яка бере до уваги і вроджену людську натуру і етичний постулят соціяльного ладу, добра і праведливости. Це найближча до правди асоціяція індивідальних і громадських потреб людини, реалізована в умовинах свободи, згідно з голосом Божим в душі її. В модерному господарстві кооперація не деперсоніфікує людину, не губить її в масі, а боронить її індивідуальну свободу, достоїнство та право на трудову власність в добровільно об'єднаних господ. зусиллях.

Мало вже нині й таких, які боронили б виключність кооп. руху, як руху тільки пролетарського, клясового, вже й не така нині тверда постава за виключною універсальністю споживацького руху, що на ньому головно був побудований МКС.

Збагатився досі кооперативний рух досвідами, як погоджувати інтереси кооперативно об'єднаних з інтересами загального добра, вимоги кооперативного автономізму й співпраці з органами держави, муніципальними й професійними спілками в організації модерного народного господарства. Коли з гордістю переглядати історію українського кооп. руху й згадувати його досягнення на рідних землях, то не з самої тільки сентиментальности постарілих, які згадують молодість свою, а слід нам у почутті відповідальности перед майбутністю (якщо майбутність має мати користь із минулого) передати, можливо якнайвірніше всю оту священну тугу кооп. піонірів і широких мас українського народу за правдою-справедливістю, що її віками так боляче топтали наїзники на нашу землю. Бо з тієї головно туги зродився в нас кооп. рух, — із туги за національним і тісно з ним пов'язаним у нас соціяльним визволенням.

Модерний український кооперативний рух виник у 60-70-их роках мин. століття, коли звільненим із підданства масам українського селянства й ремісницького міщанства, опутаним лихвою, загрожувала втрата найелементарніших основ існування, а їх ще й треба було підняти до свідомости соціяльної і національної самооборони супроти тогочасних займанських режимів на українських землях.

В організаційних початках тієї самооборони піоніри її зразу нав'язували до традиційних форм сусідської самодопомоги, які виробилися здавна на наших землях під грозою татарських шляхів, що на них так важко було будувати власну хату.

В нових часах ці давні, самобутні форми братньої, сусідської співпраці легко пристосовувалися до модерних кооп. форм, які перенесені були нашими першими піонірами з Рочделю в Англії, зі Швайцарії й Німеччини.

На центральних українських землях, що були під Росією до І. світової війни, не зважаючи на перешкоди царської адміністрації, повстало було, пропорційно до простору рос. імперії, найбільше кооператив. Нпр. на всіх 6700 споживчих кооператив у цілій Росії, в Україні було 2.500; кредитові спілки в Україні творили яких 20% усіх щадн. поз. товариств Росії.

Вони були не тільки засобом економічної самодопомоги, а й першими школами зах.-европейських форм громадської самоуправи в автократичному режимі.

У добі революції й наших визвольних змаганнь 1917-21 рр. українська кооперація розвинулася в могутню організацію з такими своїми верховними централями як "Дніпросоюз", який уже на початку революції, коли ще не була захитана валютова рівновага, досягнув був 70 міл. карбованців у торговельних оборотах, — об'єднував він у 220 обласних і районових союзах ок. 14.000 низових кооператив, "Центробанк" завершував мережу 120 обласних кас і 8.000 кредитових к-в І ступеня, баланс його доходив до 290 міл. карбованців; Верховний Союз Сіл.-господарської кооперації "Централ" об'єднував численні фахові виробничі й закупочно-збутові сіл. госп. спілки та організував підприємства для перерібки хлібор. плодів, власні

---

[3]) Оце тільки що появилися його спомини, коли то він був міністром закордонних справ у часі геройської оборони Фінляндії, в зимі 1939/40 — "The Winter War": Finland Against Russia 1939/40, pp. X+274, Stamford, Calif., Stamford Univ. Press, 1957.

[4]) Пор. B. Lavergne: La crise et ses remedes. Que fautil penser de l'economie dirigee. — Paris 1937, його ж L'Ordre Cooperatif 1926 і ін. Перекладена праця Fouquet: Le cooperatif Sector — вид. РСУК 1938 і ін.

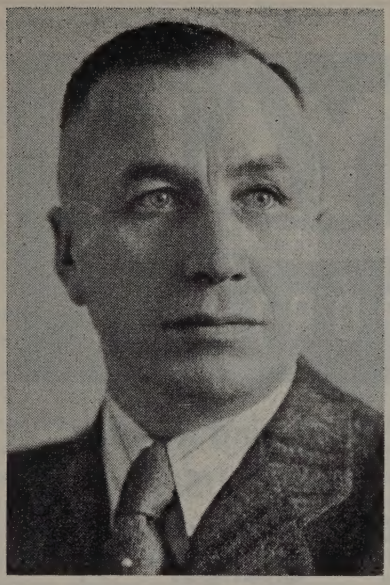

Інж. Андрій Палій, б. директор Маслосоюзу у Львові, тепер дир. "Молочарської Спілки" в Торонто

фабрики сіл. госп. машин і знаряддя, также ж організація к-в праці "Труд-Союз", видавничу справу в краю організувала централя "Книгоспілка"; спілки забезпечень різного роду централя "Страхо-Союз" і т. д.

Всі вони в часах війни й революції були не тільки господарськими організаціями, вони бувало своїм авторитетом прислонювали органи розхитаної місцевої адміністрації, перебирали на себе соціяльну опіку, опіку над шкільництвом, засобляли молодь у шкільні посібники власного видання, рідній армії постачали ліки, харчі, одяг, взуття, нав'язували господарську лучбу з закордоном (м. і. київський "Централ" кромі своїх европейських аґенцій утримував своє бюро для зв'язків з американською кооперацією в Міннеаполісі).

Досвід і надбання української кооп. організації використали большевики в добі НЕП-у і не диво, що тоді був, як підтверджують очевидці, найбільший добробут за ввесь час большевицького режиму. Припинивши переслідування кооперації після воєнного комунізму та сприяючи її відбудові, большевики мали в тому подвійну ціль: 1. використати технічний апарат кооперації для реставрації господарства і вчинити його підлеглим партійним органам большевицької влади, 2. виявити при тій нагоді найактивніший елемент краю, що мав тісні взаємини з народом, із його потребами та почуваннями, щоб відтак можна було його лекше й основніше знищити. До 1931 р. доки не розгромили большевики кооперації й не розграбили її майна, вся роздрібна торгівля була на 75% скооперована. Для обману головно західнього світу та щоб мати жертвенного кізла для внутрішнього вжитку залишають і досі большевики назву "кооперації" для підрядного господарського сектора, підкореного цілковито державному плянуванню й поліційному доглядові.

На західньо-українських землях кооп. рух розвивався в дещо вільніших умовинах конституційної Австрії, хоч і не без перешкод. Після невдачі

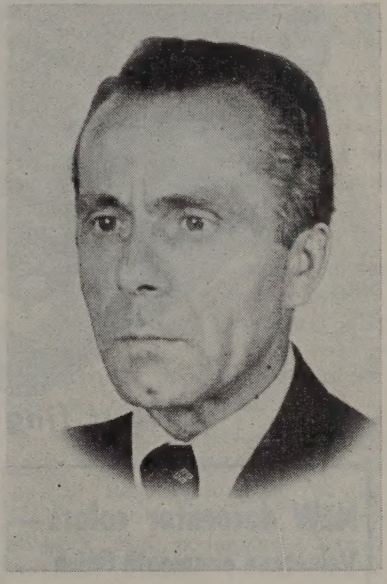

Андрій Мудрик, б. директор Маслосоюзу у Львові, тепер дир. "Молочарської Спілки" в Торонто

українських визвольних змагань пожвавлена відбудова і розвій кооп. руху зберіг нарід серед руїни й морального пригноблення та влив йому нову віру у власні його сили.

(Кінець буде)

УВАГА! **ДІТРОЙТ** **УВАГА!**

M. & O. GIFT — SHOP

6440 Michigan Ave. — Detroit 10, Mich.

Висилаємо пачки до всіх країн. Виконуємо письмові замовлення, листовно можна замовити в нас товар, а ми все полагодимо.

Маємо на складі до посилок: вовняні матеріяли, скіри на черевики (юхт, бокс і інші), білля, светери, нитки до вишивання й ін.

Великий вибір українських платівок, а зокрема всі альбоми платівок Капелі Бандуристів.

На бажання висилаємо інформації й каталоги.

Скора обслуга

Back to school with a new

ROYAL®

1957 PORTABLE

Featuring Royal's EXCLUSIVE Clean 'n Easy Ribbon Changer

with Royal **TWIN-PAK**

Your fingers never touch the ribbon!

NEW decorator colors—
Velvetone or smooth finish...

Royal Red • Royal Pink
Royal Beige • Royal Green
Royal Turquoise • Royal Gray

+ Standard Keyboard with TWO EXTRA KEYS

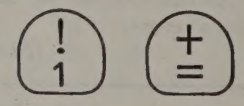

At last . . . you can change a ribbon in only 6 seconds and-without getting a spot of ink on your hands—Royal's new Twin Pak does it!

AUTHORIZED DEALER:

MYKOLA DENYSIUK

2228 W. CHICAGO AVE.
CHICAGO 22, ILL., USA.

Маємо в продажу англійські, українські та в усіх інших мовах

МАШИНИ ДО ПИСАННЯ

найкращої американської продукції у великому виборі — по низьких, приступних цінах, на догідні сплати, без дораховування відсотків.

Приймаємо позамісцеві замовлення і висилаємо машини до писання до всіх стейтів ЗДА та до інших країн.

Якщо хочете придбати собі або Вашим рідним доброякісну та ще й із фабричною ґарантією машину до писання, звертайтеся до нас особисто, письмово або телефонічно, а ми обслужимо Вас скоро й догідно.

Богдан Тиміш Рубчак

ДО ВИСОКИХ ОКОЛИЦЬ

Як одне сонце освічує ввесь світ,
так Той, Хто живе в тілі, освічує
всі тіла...
Срімад-Бағавад-Ґіта

Перед нами найновіший твір Василя Барки — "Трояндний роман". Це цикл поезій, опублікований в українському оригіналі, разом із німецьким перекладом відомої німецької поетки й інтерпретаторки української літератури, Елізабет Котмаєр. У книзі є ще вступна стаття Ігоря Костецького — "Про поета Василя Баркy", передмова перекладачки до перекладу, і розділ "З листів Василя Барки до "Трояндного роману", де автор коротко інтерпретує деякі проблематичні пасажі в творі. Всі ці супровідні тексти написані по-німецьки. Книгу видало німецьке видавництво "Кесслер Ферляґ" у співпраці цього "вундеркінда" українських еміґраційних видавництв — "На горі", в 1956 році. В цій нашій статті ми займатимемось тільки українським текстом поем.

Цикл поем "Трояндний роман" — це до болю загострена драма. Дієві особи її — поет і його кохана, дія — любов, а обстановка — природою звеличена земля.[1]) Як у кожній драмі, так і тут, відбувається конфлікт. Буденне земне буття зустрічається з візією піднесеного буття, в яку автор хоче ввійти, яку автор хоче утривалити. Але світ візії є проминальний — його засвічує Добро любови, а гасить Зло буденного існування. Одинокою стежкою до країни Добра є любов, вона навіть стає країною Добра:

До айстер, тихий привид стань,
я там рожевий день відкрию,
ввійду, камінну ніч покину змію
з півмісяцями відцвітань.
Там буду я — там будеш ти —
люби і все прости.

Найінтимніша таїна двох, зв'язок, який ніколи не можна висловити, а можна тільки найглибше відчути, скарби, що лежать у невідомих досі скарбницях душі, і що до них двері несподівано відкриває любов, світяться днем, що є переможцем камінної ночі:

...бо серце день від серця чуло...

Тому, що любов є Добро, вона всесильна — вона рятує поета від земного скорбу, силоміття, а навіть від гріха:

Не прокричу, знеможений коліном
на камені, де з кістки кров
і добрістю при небі янголино
прихилиш сонце в хворий крок.

Тому, що любов є Добро, вона може врятувати не тільки поета, але й цілий світ:

І навіть ворон світу без зідхання,
що вирива зоря в лілей, —
нехай сіда до серця, бо, кохана,
нап'ється він, забуде зле.

Ото ж любов ласкаво оновлює поета, змінює його, приводить його й його труд до "жайворонкових джерел" існування:

Бо став пісенним дзвоном літописець,
блакитним: віршів рушники.

Що ближче підіймається до цього вищого, візійного існування, то більше комплекс феноменів актуальности перемінюється в конкретність вищого ступеня, як це буває тоді, коли людина піднялася понад найвищі межі розумового розсудку. Берег — символ конкретности, стає "арфою ластовинною". Поезія стає "скрипковими селами".

Піду в скрипкові села
своїх дзвінких, шептань своїх.[2])

Завершення цього стається тоді, коли любов стає всім для поета, коли вона створює в ньому всеобіймаюче почуття океанічности, яке є висловлене так зворушливо просто:

любов велика, як планета
— і то не тільки в просторі, але й в часі:
як сонце ще родилося — давно
для серця ти була жадана
— — — — — — — —
Не промине в огні мені не річка —
любов, де світлі груди вишні.

Здавалось би, що ця майже аскетична відданість, покора й терпіння, спрямовані в одну точку, розплинуться в незацікавлення нічим земним, (особливо ж тоді, коли кохання відокремлюється від свого об'єкту, стає всеважним само для себе, про що буде мова пізніше), потім цілком забудуть цю свою точку зосередження і стануть поштовхом до самозабуття, ведучи просто до самозаперечення й до заперечення бажання, у мрячну країну Ніщо, в країну, "де нема бажання, де нема мислі, де нема світу" (Шопенгауер).

Але цього не може бути, бо це було б якраз запереченням світомислення автора. Його відчування є якраз підкресленням існування, загостренням бажання буття. Так, він відходить від буденности, але відходить від неї тому, що вона власне притуплює гостроту світовідчування і паралізує існування, приводячи до машинности людини. Автор простує до інакших висот — він хоче достати найвищих гілок дерева життя. Він хоче знайти вихід у щастя не в стерильній порожнечі Нічого, а в життєдайній повені, яку несе погляд двох закоханих. Бо без любови:

Душа з могильним відсвітом сорочки
грудьми до смерти припаде —

---

[1]) Проте, як ми постараємось показати пізніше, слова "обстановка" вжито нами тут у цілком загальному, може навіть і неправильному значенні.

[2]) Автор найчастіше створює цей ефект з'єднуванням абстрактних понять із конкретними, будуючи тим образи, які мають своє власне буття і їхня приналежність до конкретного чи абстрактного світу не може бути усталена конвенційними мірилами.

німа плита, що спалахнути хоче
камінна — не рида ніде.

Так — ридання і є найгострішим виразом бажання жити.

Повне світопізнання виходить з пізнання себе, а найкраще може пізнати себе людина через любов. "Бути свідомим людського існування значить пізнати Буття в цілому" (Ясперс). А любов пересвітлює людину найпроникливішим промінням і в ній людина бачить себе, немов у чудодійному дзеркалі, що відображує не тільки обличчя поверхні, але також і обличчя духа, що було досі закрите серпанком буденних турбот. Ясперс учить, що ми можемо пізнати себе досконало тільки через найбезпосереднішу комунікацію з другим. Непорозуміння свого "я" з світом випливає з браку ідеально-інтимної комунікації. Ідеальна комунікація є неможлива, але що, як не любов, найбільше зближується до неї?

У Барчиних висловах любови є міцні тони релігійности. Майже непомітно поет переходить від прославлення коханої до прославлення всього буття і його Творця. Поет є переконаний, що любов його дано йому Богом, що створив Добро. В чистому відчуванні любови, у зв'язанні двох душ, поэт стає свідомим людського існування, стає свідомим Буття, стає свідомим Бога. (Про свою любов він говорить із "зіркою нетутешньою", яка символізує космічні світи). Отже тому прославлення любови й прославлення Бога часто є співзвучні:

І ти до неї в золотім віночку
високого, мов Бог, кохання...
На брамі неба вже відкрити хочу
ласкавість, що була остання.

У храмі поет і його кохана віддають себе під опіку Бога, тим знову зв'язуючи релігійні почування з любовними:

В соборі, що зі мною полюбила
кохана — станемо приклонні,
де музики галузка голубина
гуде до Божої долоні.

В скорбі, після розлуки, поет чекає, щоб Бог явищами природи пригадав йому кохану:

Пожду, що крихта золотого світла
впаде від Божого стола —
щоб мов крізь дощ, кохана, ти не блідла,
зірниці жовтень застила.[3])

Скрізь у циклі помітна релігійна образність — навіть тоді, коли поет не зв'язує наявно своїх любовних почувань із релігійними. Образність цю витворює підсвідомий зв'язок цих двох почувань, який триває через цілий цикл:

Вже небо м'ятне хиляться прощати
тобі тополі, мов святі.

Або:

Та ще, як крицю з голубого болю
відкрила на хрещате листя —
підвівся я в співучий рай з тобою:
— Єдина! до грудей схилися.

Крилоси, храми, янголи — все це релігійні символи, які повторювані майже в кожній поемі.

Ми думаємо, що власне ця спорідненість любовних почувань із релігійними дуже помагає зрозуміти Барчин задум любови, як всемогутньої сили, що підносить людину до висот, неміряних холодним розумом.

Головними особами "Трояндного роману" є поет і його кохана. Ми зустрічаємо поета загубленим, у лябіринті гнітучої буденности. Його розгубленість мимоволі нагадує розгубленість другого поета, який на півдорозі життя опинився:

Один у темнім лісі. Описать як
ці хащі! Я не бачив ще ніде
такої темної дичавини —
про неї спогад жах мені несе.

Так говорить Данте. Порятунок з цього лісу приносить Данте його кохана, яка, проводячи його крізь усі верстви Зла і Добра, вкінці веде його до найвищого щастя:

небесним сяйвом сяли її очі,
я її голос чув, ангельський, ніжний,
сповнений мови рідної мелодій.

Так розказує про Беатріче Верґілій, якому вона веліла вести Данте через Інферно.

Кохана поета Барки, від якої він також сподівається порятунку, яка має вивести його з "камінної ночі" в "рожевий день", має в уяві поета щось від Беатріче:

Тоді я, не впізнавши тінь обличчя
на білій таємниці дня,
при квітах, що не видно: тайних свічах:
навіки день не обійняв.
Як ти, долонь від айстри лист осінній,
в зіницях найрідніші з іскор —
війнула світлом від вікна пустині,
відкривши, кароока близько.
То я вже не збратаю смерть і місяць,
покинувшись до дна пилин;
і груди знов березині примістять
пташат, що досвіток пили.

На початку циклю кохана, як Беатріче, є сповнена всемогутньої сили — просто божеської блаженности:

Ти пролісок над горем світу, юна,
блакитна свічкою вночі.

Проте, між Беатріче і коханою автора є величезна ріжниця, і саме ця ріжниця становить конфлікт у душі автора, який і робить "Трояндний роман" до болю щирою сповіддю. Власне, ріжниця ця не є між Беатріче і коханою автора, а між ступенем пізнання Данте й Барки. Данте ж бачив Беатріче тільки раз у житті, молодим юнаком, і тому йому було не тяжко піднести її в уяві на рівень із янголами й відмовитися від її людськости. Його кохання не пережило такого іспиту, який пережило кохання Барки. Бо з розвитком "Трояндного роману" поет просто на очах читача переходить болючий процес усвідомлення, що його кохана — тільки людина. І він признається, що це лише його кохання піднесло її на висоти, на яких вона стоїть:

Тоді я, **не впізнавши тінь обличчя**
на білій таємниці дня...

Проте, вона перед ним на тих висотах стоїть, вона

[3]) Як чудово висловлена покора авторова поетичною конструкцією на підставі народньої приказки про крихту з панського стола.

є для нього майже святою. І тут власне довершується трагедія авторової душі. В словах, які є для нас одним із найважніших ключів для інтерпретування цілого циклю, автор говорить:

Передчуваю, що любов покине,
їй холодно від верховіть.

Тут значення слова "любов" подвійне. Перше, і поверхове, значення, це любов — жінка. Вона покине автора, бо не може піднятися з ним так високо, щоб побачити щастя в тих чистих (і тому, може, холодних) почуваннях, які він для неї береже. Друге, глибше значення, це любов — переживання. Це значення обмежене до самого поета. Він передчуває, що його власне любовне переживання не видержить візійних висот поезії, на які він його виніс, що воно заломиться, охолоне, відлетить. І тут зерно: автор не тільки питається чи кохана зуміє оправдати його візію, але також сумнівається чи він сам (його власне кохання) настільки міцний, щоб цю візію оправдати.

Через твою без берега жорстокість
лілейного, німого зла,
що ти могла б і з голубом боротись,
аби лиш душу опекла:
то чорний і від білих уст берези
до тебе, мов дощем, докір.
І я кляну, що в ніч, необережний,
тобі зробив клечання зір.

Жорстокість коханої не навмисна, не свідома — кохана жорстока просто тому, що вона дуже земна людина. Через свою земну людяність — через своє обмеження земним життям — вона буде боротися навіть із символом Добра, бо не усвідомлює високого життя власної душі й других душ. Її зло німе — воно не виявлене, не висловлене, не подумане. Воно є лілейне зло — кохана ж несвідомо заставляє поетову душу до лету, але залишає її в цьому леті самотнім, не вміючи бути з нею на висотах. У хвилині розпачу поет жалує, що він був змушений своїм коханням віддати якраз їй візію "Трояндного роману".

Проте, ця візія залишається, залишається чисте пережиття кохання, вже цілком відокремлене від свого об'єкту.

І в серці, де труна з троянд воскресне,
Голублене, не в дощ очей,
саме кохання: сонце там, як перстень
і небо до човна пливе.

Воскресає, як фенікс у своєму запашному гнізді, оновлене, очищене кохання, що приносить небо до човна — до людини. Це нове кохання безмежно цінне — воно ж приносить визволення душі, воно є протест проти неволі буденности, а може навіть і проти неволі простору й часу. Воно виносить поета на найвищі ступені буття:

і рватись гілкою світань вселенських
аж на життя дзвінких карзинах...

Поет забуває свій гнів і в нього залишається тільки вдячність коханій за те, що вона була причиною цього переживання:

Тоді, незборений на бурі світла,
як тінь, коліно приклоню
і край одежі поцілую з квітня
за радість, від страждань ясну.

Висловом "незборений на бурі світла" автор говорить нам, що його візія витримала "холодні верховіття". Він мусить на хвилину зійти з цієї бурі світла, стати на хвилину тінню, з вдячности.

Проте, й ця розв'язка не залишається остаточною. В поемі "Відспів" поет кладе своє особисте нещастя на терези всесвіту, щоб так знайти вияснення особистого існування. І поет бачить дуалізм усього, що існує:

Все усміх з уст, мов кров мого нещастя
солодкого, горить до радости мені...

Але, як бачимо з цієї цитати, два полюси існування — життя-смерть, світло-тінь, радість-щастя не є в боротьбі, не є розірвані, а навпаки, вони творять одну могутню синтезу, одну гармонійну цілість. Переносячи своє спостереження в вищу сферу, поет ілюструє його синтезою тривання. Він бачить проминання, скороминучість усього, що існує:

спадати, як суцвіття в грім світкий насіння
з гілок — на теплу ласку, що в лану,
коли до неба пишнота осіння
все молить: обійми та я й засну.

В цьому спаданні, в цьому сні є високе щастя, бо з нього народжується нове життя. І так, проминальна весна вчить про зачаття всього буття:

В зеленій ясності пташки прозорий лист
весни з тишин вигойдують на люди,
за криком скрипок[4]) все при них примириш
палаючи в любові — зорі з золотих стеблин,
що віє кров їх, до зачаття віє — втішена
без міри —
в призначення, трояндо, віриш —
до скроні — неба теплий дзвін.

Найвище щастя знання є пізнати своє призначення — своє місце — в прекрасній гармонії буття. Але це знання може нам дати тільки любов. Вишукане людське зло, отруйна ненависть, заслоняє цю візію і відбирає спокій, який вона має силу дати. І так ми повертаємося до думок, висловлених на початку циклю, але тут повторених повніше, з новою глибиною погляду, з дозрілою рівнозагою й спокоєм. Немов би, переходячи цей цикл, автор вчився розуміти життя. Поема "Відспів" нагадує нам рядки Богдана Ігоря Антонича:

Погодився із Богом та світом
І знайшов досконалу гармонію в серці.

Ціла структура циклю побудована на природі. Природа — немов сітка, яка зв'язує цикл в одну цілість. Вона — немов резонанс, на якому напнуті струни поетових почувань і мислей.

Природа служить для ідентифікації поета й коханої, і для характеризації їх:

1. Ти пролісок над горем світу
2. Я грішник: ясенок, що в чорнє листя
й зубами місяцю скрипить.[5])

[4]) Ми думаємо, що "крик скрипок" символізує мистецтво. Це первісно-інтуїтивне знання всесвіту перевищує навіть емоційну інтуїцію мистця. Сп'яніння мистецтвом є тільки порогом до цього знання, а зерно його лежить аж за мистецтвом. Ми мусимо признати, що переклад пані Котмаєр цього трудного місця поміг нам в інтерпретації його.

[5]) Гріхи автора такі, як гріхи ясеня. Чи ясень може не скрипіти?

Вже з цього видно, що для Барки природа не є тільки тлом, на якому відбувається дія і яке зразу ж забувається, коли гра людських почувань стає центром уваги. Природа проникає все в поемах, зливається з усім. Хвилинами є така гармонія природи з людиною, що забувається границя між ними, вони стають чимсь одним, чимсь великим, добрим і гордим, одним символом існування.[6]. В цьому злитті низьких форм із високими, в переданні цим низьким формам часто надлюдських, релігійний завдань, Барка виповнює своє відчуття буття в цілості, про яке ми говорили. Приходить на думку Берґсон: життя є безупинний, неподільний, тяглий процес, можна сказати, космічний рух, якого ми є висловами радше ніж частинами. І тому для Барки органічна природа перестає бути збірним поняттям для комах, дерев, трави, птахів, і т. д., а стає сама в собі чимсь одним, живим, справжнім і якнайтісніше зв'язаним з людським життям, в безконечному потоці часу.[7])

Рослини віщі — сяєвом на стеблах
до жайворонка в небо ставши
з долонь поклінно подають до тебе
бальзам у ворожбі найстаршій.

Отож не диво, що коли поет стає до краю розчарований, природа вчить його шукати спокою й гармонії, вона стає відповіддю людському злу:

А тут же в грудях, де зв'язав крицеве
зусилля проти зору смерти —
лиш нитка, що трава постеле
і квітка крильця кине в тремти.

Ніжна трава й квітка є багато успішнішим запереченням сили смерти, ніж свідоме зусилля її заперечити.

Барчина любовна поезія має мало спільного з сучасною любовною поезією.[8]) Навпаки, вона повертається до тих традицій, які вже скинули окуття простору й часу, і стали вічними надбаннями всього людства. Словом, Барка черпає з джерел західньої поезії. Маємо на увазі в першу чергу поезію італійського раннього ренесансу.

Як ми вже замітили, читач знайде дуже багато паралель між Баркою й Данте, не тільки в "Божественній комедії", а також у "Новому житті". Найзамітніша паралеля є оте типове ранньому ренесансові підвищування коханої на надземний рівень, обвівання її ангельським світлом, а разом із тим парадоксальне усвідомлення її людськости. Кохання вважалося майже релігійним переживанням і, цілком логічно, людина, що збуджувала це переживання, вважалася майже святою. Ґідо Ґінічеллі, поет тринадцятого століття, так звеличує свою даму:

Нехай звеличу паню, що люблю,
Порівнюючи її з лілеєю й з трояндою;
Її обличчя ясніше, ніж досвітня зоря;
Вона, на землі, подібна до святих у небі;
Вона — повітря, яке Господь пряв
З фіолетних і рожевих барв,
Як скарби, яких не знає людина;
Сама любов є святіша, коли вона є для неї.
Її постать огорнена статечною шляхетністю,
Яка соромить злих, а щасливить добрих;
Якщо, дивлячись на неї, ти не радієш,
твоє серце є на манівцях;
Ніхто, в кого лихі думки, не осміліться
поглянути на неї.
Ні, я скажу ще більше, ніж досі сказав,
Хто погляне на неї, не думає лихих думок.

Цікаво також порівняти "Трояндний роман" з елізабетанськими поетами, особливо з сонетами Шекспіра й Сіднея, які, до речі, відкрито базувалися на любовній ліриці раннього італійського ренесансу, і також придавали своїй любовній ліриці релігійного й етичного забарвлення.

Деякі критики, коли говорили про попередні твори Барки, називали його романтиком. Хоч "Трояндний роман" має деякі подібності до романтизму, проте є основна ріжниця, яка не дозволяє серйозно порівнювати Баркy з ним. Есенція романтизму, як це підкреслює Альбер Камюс, була досить неоправданий бунт (бунт денді — дендіїзм) проти метафізичної ситуації людини. Романтики були нещирі з собою і дуже часто той бунт був ніщо більше, як штучна поза. Тому в їхню творчість вкорінилася сварка з Богом, завершуючися сатанізмом, окультом і більш чи менш відкритим обожанням зла. Цього бунту в Барки немає. Якщо він бунтується, то тільки проти свого окруження, яке є злим. Щире бажання знайти мудрий спокій у гармонії природи й ласці Господа віддалює творчість Барки від творчости романтиків. Наприклад, вислів "Нас повінчають солов'ї" міг би бути типовим для романтичної поезії. Проте, в значенні його тут є величезна ріжниця. Для романтика солов'ї символізували б у першу чергу паґанізм, можливо паґанізм Греції. Також, солов'ї могли б бути репрезентацією т. зв. чистої краси. Таке вінчання було б бунтом проти етичних законів людства, воно було б чимсь новим, таємничим і мало б чар цього, що заборонене. Словом, воно було б "романтичним". Проте, для Барки солов'ї є твором Господа, є частиною природи — символу Господа. Нічого "романтичного" в них немає, — їхня концепція є етична, а не естетична.

Нашим завданням не було спинюватися на технічних аспектах "Трояндного роману". Цілком оригінальна, прекрасно скомплікована техніка цього твору вимагає окремих наполегливих дослідів. Проте, хочеться сказати кілька слів про символи і їхнє застосування. тим більше, що символи мають величезне значення в інтерпретації змісту.

---

[6]) Барка часто створює це почуття тісним чергуванням понять від природи й людини і майже сюрреалістичним їх злиттям:

Не так журитись незабудьці серця,
як косам яблунь до трави.
Кохана, ти не блискавкою сердься,
що я скажу — а згоду зви.

[7]) Читач знайде тут багато зближень до американських трансценденталістів і їхніх думок про природу, особливо ж Генрі Тороу в нижчому аспекті, а Емерсона в вищому. Можливо, що причин на ці зближення треба шукати не так у них самих, як у їхньому джерелі — орієнтальній філософії.

[8]) Тут маємо на увазі сферу ідей, а не техніку поезії.

Головні символи твору майже незмінні і творять свого роду ляйтмотив. Вони взяті радше з української народньої творчости, як з авторової уяви. Ворон, наприклад, символізує зло світу, небо означає щастя духового лету, гілка часто символізує життя, ластівка нагадує авторові кохання й кохану, Дунай репрезентує вигнання, чужину, місяць часом символізує смерть, зірка — космічну нетутешність, і т. д. Квіти, птахи, дерева, зорі, промені майже завжди символізують те, чого читач від них сподівається. Проте, на їхній основі виростає чудове прядиво образів і метафор, які є цілком свіжі, нові, несподівані і часом такі сильні, що здається, ніби "вершок голови раптом підноситься вгору".

Особливо залюбки послуговується автор парадоксами, бо тільки так він може вияснити синтезу буття, яка є підставою його твору. Своїм парадоксом він творить нову цілість, новий образ, нове поняття, і цим немов дає мініятюрний приклад цієї синтези. "Білий крик цвіте", "надій посліплене каміння", "смерть — ніжний січень", "цвіте моє страждання", "зеленого заліза іскри", "лілейне зло", "золота недоля", "ворон сонця" — ось кілька прикладів цих мікрокосмосів. Є й цілі строфи, які суґерують не одне, а кілька значень:

Тебе не бачать очі, — серце плаче,
але й стражданнями радію:
під громом соняшник нічний неначе,
росинки світить у неділю.

— — — — — — — —

Через Дунай святі зозулі
крізь смуток золотий літають.

— — — — — — — —

Під арки глум до цокотух рожевих
тузів пихатих при воротті.
І ворон сонця дзвонить на деревах,
що резеді могили риті.

Ось кілька наших думок про "Трояндний роман". Із деякими інтерпретаціями в цій статті можуть не погоджуватися читачі, з деякими може не погоджуватися й сам автор "Трояндного роману", а з деякими, за кілька років, можемо не погоджуватись і ми. Бо "Трояндний роман" — жива річ. Вона живе своїм життям, пульсує своєю кров'ю, вона є неповторна, як людина є неповторна, як переживання. І, як організм, вона росте. Деякі твори, немов нижчі створіння, швидко ростуть і швидко вмирають, а деякі живуть дуже довго і ввесь час ростуть. "Трояндний роман" належить до останніх. І як не можна описати людської душі, так не можна описати душі твору. Душу людини і душу твору можна відчути тільки тими антенами, які простягаються над найвищими окраїнами буття.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ!
ЧИТАЙТЕ!
ПОШИРЮЙТЕ!
О В И Д!

Ігор Шанковський

СИНІ БУДІВЛІ

Високо і низько тіні
завелись у місті моїх з'яв
І ростуть будівлі сині
розмальовані життям уяв.
Думається, як же їм спинитись
бо хотіли міцно — значить жить,
і за що цій хмарі зачепитись,
що по небі сірому біжить?
Холодно так бути самотою
і будівлі сині в ніч нести,
і клубок ниток, що їх мотаю
не торкає білих рук мети.

**
*

Перша ніч до Азії несеться
милями нетоптаних доріг;
міліони ненагрітих хиж,
голосом могутнім відозветься
їхній крик вціпившись за поріг:
РИЖ!
і риж,
і риж,
і риж,
і риж!!!
Білих днів і чорних механізмів
піввідкриті пащі і вогні;
сірі лави, що обличчя грізні,
жовті лави, що вони сумні,
вигаслі, м'ятежні, юродиві
і байдужі. Їм будівлі сині
— це топтати безконечні дні
де пахуча смерть головки-маки,
де в болото піт тече на ниві,
де солдати ватяні рубахи
і баґнети сталеві несуть
ведені під орлим зором Тунґа
в смерть для життя тих хиж
де крики: РИЖ!
і риж,
і риж!!!
ПЕКІНҐ!
Сталь вариться, везуть чавун
і біла кров біжить по чорних жилах,
ПЕКІНҐ!
на елеваторі будується повзун,
що завтра смерть плюватиме із горла.
У комбензонах скрізь робітники
і усміх скісноokих сталеварів
бо в їх руках і міць, і творчість сил
і ще мета небачених причалів.
ПЕКІНҐ!
А завтра хід, і простори, і час
на пробу маятником сил покличе
і завтра хід у простори тих мас
затопче кулі зморщене обличчя.
На океани випливуть морці,
що досі ждуть догідливих моментів
і харкнуть кров зударившись борці
на гранях всіх можливих континентів.
ПЕКІНҐ!
Там тіні Таї Тсунґа, Таї Тсу

і Джінґіс хана незабута притча,
і дивиться цей маятник часу
на Будди втомлене, сліпе обличчя.
МАНДЖУРІЯ!
В'ЄТНАМ!
КОРЕЯ!
РИЖ!
І сонце піднімається на виж.
...У місті з'яв гуляють тихі тіні,
ростуть будівлі сині
кінчиться ніч, темноти унісон,
СОН...

**
*

Друга ніч і знов будівлі сині,
блідне в пристанях світлиний лан
хтось несе на атлантійській спині
залишки Европи на екран.
Писана мережами кордонів
вік доживших націй і культур,
Ґеґелівських кормлена законів
і жорстоких ніцшівських натур.
Де недавно змила кров семітів
тіні свастик на плечах столиць,
де рясніють ряси єзуїтів,
тихо ґупають сотні милиць,
де німіють строгі вежі храмів
і блукає венеціянська ніч,
герб там де родів при кожній брамі
і ремісників ведеться річ.
Вже сьогодні важко упізнати
дикий зойк розбомблених руїн
НАТО,
НАТО,
НАТО!!!
Зиркає з-за европейських стін
на
ХАОС,
прихильності, дилеми
Рим, Берлін, Париж, Женева,
SOS!
і CARE тим, що хочуть
і не мають.
Америка — доляри всім!
І коли в роз'єднаній Европі
нафти скінчиться останнє джерело
поможе-хто?
ХАОС чи НАТО?
...і очі звернені вже на Суез
де блиск жидівських і арабських лез
і ОН!
Будівлі сині — куди тепер?
СССР?
Невже ж тут
можна забути кров угорських лав
на вулицях пролиту Будапешту?
Буде гроза!

**
*

ФІНАЛ!
Із бурі, що гряде, племя нових людей
підніме прапори зів'ялих ідеалів.
Кожен шукатиме нових причалів!
А будівничі — нові будівлі піднімуть
з руїн прийдешніх бурі світової.
В будівлях синіх люди заживуть!
І на сторожі прав сміливі стануть вої.
І бути радощам, і залунає сміх,
і кожна переродиться країна,
на попелищах підніметься перша всіх
із-під руїн могутня
УКРАЇНА!

1957

Гліб Східній

КАНАДІЙСЬКА ТРАГЕДІЯ

Двічі день-денно ходив я цією дорогою: раннім ранком — до праці, до міста, пізно ввечорі — знову на передмістя, додому. Третій рік отак ухекував себе... за порадою лікаря. Стара пісня: свіже повітря, спокій. Півгодини пішки в заметіль, спеку, дощ, а добрий кусень дороги треба було йти полем — якщо я й мав свіже повітря, то в малій кількості — ледве дихав. Очевидно, кожного дня міг би скінчити муки і з усім моїм багатством — двома валізками — переїхати ближче до праці, але минали дні, місяці, ба, роки, а я все ще лишався на старому місці, сам не знаючи і не відаючи чому і навіщо? Консерватизм? Байдужість? — кажу ж, не знаю.

Дорога рівна, довга і нудна. Тільки там, де передмістя єдналося з містом, думаю про стовп із помальованими на біло пасами — остання або ж перша трамваєва зупинка — дорога перетворювалась на вулицю й отаким півколом вгиналась, буквУ С у виконанні учня першої кляси нагадувала.

Мушу признатись, що я деколи виявляю ініціятиву. Отож, завжди, на цьому закруті я звертав з асфальту й ішов травою навпростець, щоб скорше. Іноді цей коротший шлях ставав довшим. Що б там не стверджував Пітагор. Цього вечора... я пішов стежкою і загруз у грязюці. Якраз посередині. І водив шиєю, як гусак. Де мої очі були! Ініціятива. Пхе! Якийсь відважний і бистроумний піонір протоптав цю стежку, а я, як і безліч інших, тупцював його слідами. Пасивність! Отарність! Але, але... Досить самокритики.

Дійсно, подумати тільки, який я бистроокий. Я побачив:

На домі, саме на другому березі моєї переправи, навіть ще далі, бо за горбом і кущами, які спалені були, на цьому домі висіла картка. Вітер надірвав ріг і картка розгойдувалась, і не прочитати, був вечір. Здогадувався, але мене припущення ніколи не задовольняють, і я побрів на другий бік.

Вивіска, яких багато: "дім на продаж".

Наступного ранку я поглянув, оглянувся, ще й постояв. Картка пожовкла на сонці, понадривана, бита дощами й вітрами — віддавна висить. Може я вже й бачив, та не затрималось. Хату продають

— що мені до того! Ні не потребую — сам собі. Ні не можу — хіба заплатити 5 дол. готівкою, а решту — все життя сплачувати, і довго мусів би жити. Проте кожніського дня стишував я ходу біля дому, приставав, приглядався. Чому? Для чого? З якою метою? Але чи ж не сказав славний філософ "ль'ам панз тужур".

Минув отак тиждень. Картка жовкла, морщилась, миршавіла, а дому ніхто не купував. Дивно. Місце добре, вигідне, близько школи, близько крамниць, і сам дім: карнизики різні, цемент помальований, і ринви під дахом причеплені, і квіти, і кущі, і тин — розумієте, що я хочу цим сказати. Заходили покупці, я бачив кілька разів. Може дорого? Але логіка підказує: якщо такі продавці, мусять бути і їм подібні покупці.

Ще минув тиждень.

О, благословенна людська цікавосте. Ти, що провадиш до слави, чи до в'язниці, словом — до пізнання. Гостра, чіпка, спрагнена, незаспокійлива...

Я стояв на ґанку і певною рукою тиснув тремтливий дзвінок. Із власником ми майже знайомі були. Бачив його нераз: або стояв на порозі, або ходив по подвір'ї, або спирався на пліт і заглядав на перехожих. Старий, дебелий. Двері відкрилися і я міг перевірити й уточнити спостереження. Мав доволі часу, старий говорив і за себе і за мене. Ніс — баралькою, оповитий синіми жилками, брови кущуваті і як продовження — з вух стирчало волосся, також рудувато-вицвіле. Тяжкі повіки напівзакривали очі, ніби з просоння. Шия брунатна, запечена, хоч весна тільки починалася, а може це свідчило про водобоязть. Обличчя бліде — зморшки оживляли. Сорочку мав кратчасту, теплу, з флянелі, ковнір розстебнутий, водив шиєю, ніби тисло його. Метушкий, як на свою тяжку постать. Голос мав співучий, часто зітхав, без причини хихикав, підморгував очима й носом, а лагідний-лагідний! Назва "sassy" чудово йому пристала б, сказати по-нашому..., але сассі і по-українськи добре звучить.

Вияснювати мету мого приходу вже було непотрібно. Мене, самозрозуміло, вважав за покупця. Почали оглядини з підвалу, чи льоху, або ж пивниці. Дім я досліджував із вулиці щось зо два тижні, але господар говорив і я довідався, що я цілковитий неук, маю на увазі лише справи будівельні. Сталеві рейки, мінеральна вовна, тверде дерево і т. д. і т. п. Я слухав учасно, тобто наполягав на інтонацію: так, так? так! так... Потому оглядали світлицю. Мій погляд промайнув по меблях, господар зауважив — такий уважливий був, кожний порух помічав, відгадував. Почав оповідати історію кожного дріб'язка. Рябизна кольорів і стилів — аж очі боліли, але я невдовзі зрозумів: існує ще одна прикмета, що єднає здавалось би непоєднане — це спомини. Отой стіл косяком, на одній нозі, купили, як тільки перебрались, а це перший тапчан, на ньому й спали, вузький, правда, та тоді молодші були. Спитав мене, чи одружений я, але на відповідь не чекав.

Надворі — вітер, мжичка, у хаті — затишно, старий говорив голосно, виразно — приємно було слухати. І видимо мене шанував. Як переходив попри мене — завжди сунувся боком. Але старий говорив і говорив, все на той сам лад — ставало нудно. Треба було б "відкланятись". Я засунув руку в кишеню, прижмурив трохи очі й розкрив рота, тільки дипльоматично прокашлявся. Не міг чомусь витиснути тих кілька простих і знаних слів "скільки? добре, я подумаю, прийду пізніше". Я стояв і далі витакував на різні лади, аж досада брала і злість. Цікавість — задоволена, якого дідька я ще стирчу.

Старий мені зовсім не подобався. Справді, поважна стара людина, бути б йому неповоротким, буркотливим, злим, діловим — це зрозуміло, це йому личило б. Коли ж бо ні! Улесливий, метушкий, приподобатись хоче. Комічна фіґура.

— Який я недогадливий! — старий сплеснув пожіночому руками і так, як присісти хотів, тільки що не міг. — Ви стомлені в ногах. Сідайте до столу, вином вас прийму, добре вино, сам робив, такого не купите, це вам не порошок розбавлений водою...

І взяв мене за руку.

Пальці мокрі від поту, і воскового кольору, і жили понатягувані, покручені. Я висмикнув руку.

І раптом... Я не знаю, я не вмію сказати, не розумію, не можу пояснити, але раптом, без жодної видимої причини, усе сколихнулось, все, що я бачив, все, що розумів — усе стало інакше, світло було не те, тіні були не ті, все навколо було глибше, повніше і незрозуміле. Може його погляд — урешті це рідкісне почуття вини — може його тяжко запрацьовані руки, може щось, що я ще й досі не розумію. Я побачив: передо мною стояла зовсім незнана мені людина. Мені стало соромно і страшно. Я більше не міг. Оповісти, сказати правду. О, моя байдужа цікавість.

Я ще не скінчив бурмотіти, а старий сміявся-сміявся, руку мені на шию закинув.

— Ви мені правдою і я вам правдою. Не хочете купити, а я, гі-гі-гі, а я не хочу продати, гі-гі-гі, нікому.

Я не розумів.

— Постійте, а я вам оповім, усе скажу. Вивіска. Га! Людей до себе запрошую. Люблю людей. Хай приходять, незнайомі, чужі. Посидимо, поговоримо. Кому від того зло? Самотній, жінка померла, на працю мене вже не хочуть брати. На пенсії. 30 років працював на залізниці, не потребують більше. Кондуктором працював, потягами їздив, скільки людей бачив. Люди, розмови, зустрічі. Покликали і кажуть: нема права більше тримати, старий. А як я ще годен? Нема права, кажуть.

І дивився на мене, і чекав.

— Ще як би діти були. Жінка спершу не хотіла, я на працю і вона на працю, а потому було пізно. Удвох жили. Я на працю і вона на працю. Почекай, казала, прийде час, сядемо ще й ми на бальконі, до місяця, поговоримо. І померла. Сам і сам. От дім — усе то робота. Але вечорами, але зимою... Вивісив картку і людей скликую. Прийдуть і веселіше.

Знову по-дурному улесливо усміхнувся і потягнув мене за рукав.

— Сідайте до столу, вина вам дам, на телевізію подивимося. Пів до шостої передають. Сміху

Ікер

"ЯЗИК МІЙ – ВОРОГ МІЙ"

(Гумореска)

Чоловік часом впаде, як казали колись у краю, мов сливка в повило.

Всі вже про це знають, що приїхав з Англії Ромко М-к. Що за милий, симпатичний чолов'яга! Душа товариства. Живий, дотепний, балакучий, як уже знайдеться в гурті, то всіх звеселяє краще, як українська телевізія.

Ну, запросили його влітку на свою дачу, над озером, панство Т. Тозариство зібралося чималеньке, у програмі дня була прогулянка човнами по озері, потім купання, потім пікнік із печенням кукурудзи, — але всі ці прекрасні пляни взяли в лоб: десь-звідкись зірвалася шура-бура, надлетів вихор, хлюнуло дощем і товариство, як то кажуть, застрягло в хаті.

Що робити, що діяти?.. "Тей, Ромцю, — гукнув господар хати, — розкажи нам щось веселе, щоб народ не поснув!"

Ромцьо не дав себе два рази просити і скочив на свого улюбленого коника. Почав свої "сторії", як звичайно, від криміналів. Бувший активний член підпілля, оуніст, упіст, кацетник, — значну частину свого життя "перекіблював" по всяких тюрмах, отже мав, слава Богу, що розповідати.

Наприклад, за польських часів, у якому лише повітовому містечку в Галичині стояв арешт чи буцигарня, там наш Ромцьо обов'язково мусів сидіти. Отже став розказувати свої пригоди в польських криміналах. Очевидячки — з гумором, на весело. В несамовитий спосіб купив собі з поліції, "тайняків", дозорців, суддів, прокураторів, — взагалі з цілої поверсальської Польщі.

Товариство бавилося знаменито!.. Та кидаючи довкола бачним оком обсерватора, Ромко запримітив, що господиня дому, слухаючи його оповідань, раз-у-раз то червоніє то блідне, а наприкінці так змішалася, що пустила на долівку начиння з льодом...

— Гм!.. Може я зробив на неї враження? — мелькнуло через голову нашому Ромкові, колись, між іншим, великому джиґунові, та й тепер іще не від того.

Гостей попросили на підвечірок. Скориставши з тієї нагоди, один близький приятель взяв Ромка за-під руку і відпровадив на бік.

— Слухай, сказав, ти... тее, як його... Ну, трохи занадто їдеш на поляків. Тарасові трохи ніякового і його жінка...

— Або що?

— Та бо його пані полька з походження. Ти бачив, як вона змішалася?..

Тепер Ромкові стало ніяково і глупо...

— Що?.. Вона — полька? Я ж не знав! Та й не пізнати: так прекрасно по-українськи говорить!

— Так, не тільки говорить, але й почуває себе українкою. Ходить до нашої церкви, дітей виховує в українському дусі... Але ж розумієш, коли ти розсипався на Польщу і поляків, то їй могло здаватися, що воно спеціяльно проти неї, отже, розумієш, жінці зробилося неприємно.

— Ну, так, я розумію. Але ж я не знав! — почухався в потилицю сальоновий лев з Англії. Але швидко вернувся йому добрий гумор:

— Слухай, я те все загладжу. Тепер розповідатиму історії з кацету і при цій нагоді добре переїдуся по німаках! Це напевно припаде їй до вподоби.

Тепер, на переміну, приятель трохи сторопів...

— Ех, знаєш, може краще не зачіпай тих німаків...

— Та чому?

— Бо моя жінка — німка...

Вже до самого вечора наш Ромцьо не мав гумору і сидів мовчки, ніби води в рот набрав.

тобі! Собачки різні, корови, жаби. Говорять, скачуть, співають. Сміху!

**
*

Говорив я з ним по-англійськи, по акценті пізнати було що чужинець. Але хто — не знаю. Ні газети не завважив я, ні книжки, ні образу. Може чех, може голяндець, може українець.

**
*

Боже! Де ж мої друзі, приятелі!

Монтреаль, 1957

НАЙКРАЩИЙ ДАРУНОК — НАЙНОВІША

КАРТА ЗЕМЕЛЬ УКРАЇНИ

(в кількох барвах)

в теперішніх політичних і частинно етнографічних границях
з англійським текстом, із завважами
ЛЬВА ДОБРЯНСЬКОГО
проф. Джорджтавн Університету у Вашинґтоні, Голови Українського Конґресового Комітету Америки
ВЕЛИЧИНА 29х42 ІНЧІВ.
Поверх 3000 місцевостей України, залізниці, ріки, озера, гори.
Незвичайно важний і потрібний посібник в інформаційній праці.
Ціна карти в окремій обгортці $1.00 (без пересилки), з пересилкою $1.15.
Книгарням знижка.

Замовлення слати на адресу її видавця:
Ліґа Американців Українського Походження в Чікаґо
League of Americans of Ukrainian Descent Inc.
Питайте за картою у Вашій книгарні!
Поштова адреса:
Laud 2247 West Rice St., Chicago 22, Ill.

Г. Лагодинська-Залеська

МИКОЛА ФОМЕНКО

Починаючи з цього числа "Овиду", будемо друкувати сильветки українських музик-композиторів, що найшлися на еміґрації, по цей бік залізної заслони. Вони розкинені по всіх частинах світу, а найбільше їх живе в ЗДА. Наші читачі будуть мати змогу зазнайомитися в загальному з нашими композиторами та, хоч у теорії, з їх творчістю. Бо, щоб пізнати їх творчість практично, треба ті твори почути, що в наших, специфічних еміґрантських, обставинах не так легко, головно, коли йдеться про твори оркестральні, не кажучи вже про оперу. Ця — подекуди — безвиглядність (бо й видати більші музичні твори — теж не легка справа), не знеохочує українських мистців-композиторів. Вони працюють і творять, присвячуючи творчій праці нечисленні години, вільні від заробітньої праці. Творять і збагачують українську культуру, свідомі того, що культурні надбання праці їхнього життя це непроминаючі вартощі, які у великій мірі рішатимуть про майбутнє нашої нації.

Редакція

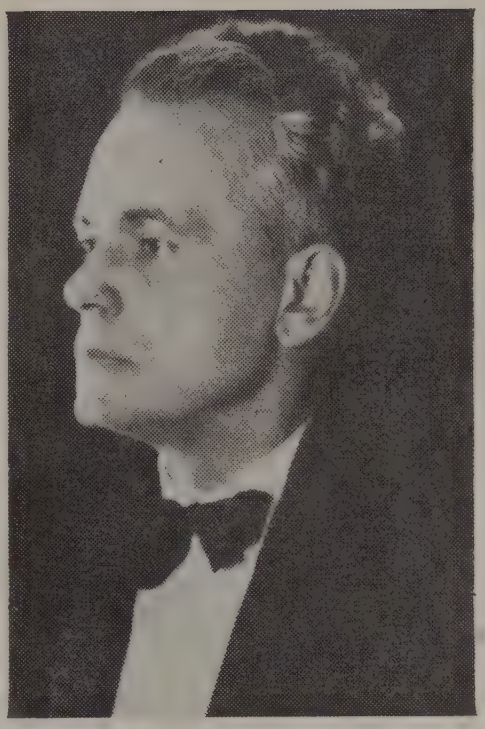

Микола Фоменко

Микола Фоменко, народжений 25. XII. р. в Ростові над Доном, щойно 17-літнім почав студіювати музику. Музичну освіту здобув у Державній Консерваторії в Харкові, де його вчителями були Павло Луценко — фортепіян, і Семен Богатирьов — композиція. Харків і в пізніших роках був місцем його музичної діяльности, де працював як композитор, піяніст, диригент і музичний рецензент. У 1932-35 рр. був Фоменко редактором видавництва "Мистецтво" в Харкові, а згодом головою державної іспитової комісії Харківської Консерваторії.

Його перші композиції написані на протязі 1923-1925 років це: романс для середнього голосу і фортепіяна до слів Пушкіна: "В узгір'ях Грузії", баляда і романс для вільончелі і фортепіяна, два опрацювання українських народніх пісень: "Ой ішов козак з Дону" і "Ой на гору козак воду носить", перша частина фортепіянової сонати, сюїта для великої симфонічної оркестри — "Младиш", баляда для фортепіяну.

З цих перших творів вийшли були друком у харківському видавництві "Мистецтво" пісня "Ой на гору козак воду носить" і баляда для фортепіяну. "Мистецтво" видавало й пізніші композиції Фоменка, але, в загальному, лише одна четверта частина його творів була надрукована.

Творчість Фоменка не обмежується до якоїсь однієї ділянки. Вона дуже різноманітна і обіймає всі жанри великих та малих форм. Найважніші його твори це: дві симфонії, дві сюїти для оркестри, фортепіяновий концерт, сюїта для скрипки і фортепіяна, три опери: "Маруся Богуславка", "Івасик Телесик", "Ганна" (незакінчена), декілька камерних творів, багато пісень для різних голосів до слів Шевченка, Франка, Тичини, Сосюри, Крижанівського, Славутича, Драй-Хмари та інших поетів і дуже багато дитячих пісень. Писав також музику для театру і для фільми. Його твори були виконувані з великим успіхом в Харкові, Києві, Одесі й Москві. Під час війни та втечі з України багато творів Фоменка, головно ті, що не були друковані — загинули. Сам композитор уважає за найкращий свій твір — фортепіяновий концерт з оркестрою.

Прибувши до ЗДА 1951 року, Фоменко працює як педагог в Українському Музичному Інституті, концертує зі своєю дружиною, співачкою Ізабелею Орловською (авторський вечір з нагоди його 60-ліття) та співпрацює в українському відділі "Голосу Америки". Тут постали: музика до Франкового "Мойсея", "Князівна на горосі" (музичне оформлення до вистав театру Й. Гірняка), велика баляда "Про Байду Вишневецького" — твір дуже цікавий та різноманітний під оглядом ритміки, гармонії й мелодики. Із нових вокальних творів найбільшу популярність здобула поема для голосу з фортепіяном "Любіть Україну" до слів Сосюри. З нагоди недавнього 50-річного ювілею церкви св. о. Миколая в Чікаґо скомпонував Фоменко кантату, що була виконана з великим успіхом на ювілейному концерті.

Чимала заслуга Фоменка в цьому, що він не забуває про нашу молодь. У 1954 р. вийшла друком у видавництві "Сурма" в Нью-Йорку збірка фортепіянових творів "Моя Райдуга". Крім цього має Фоменко ще більше недрукованих фортепіянових композицій, яких темою є українські народні пісні. Вони дуже відповідні для нашої мо-

Ґілберт Кійт Честертон

ЗНАК ЗЛОМАНОГО МЕЧА

(Докінчення)

Здавалося, мов нагло електричний струм ожив Флямбо. "Думаєте", крикнув він хрипким голосом, "що генерал Ст. Клер ненавидів Маррі і вбив його на полі бою, бо ——"

"Ви всетаки повні ще добрих і чистих думок", відповів другий. "Воно було гірше того."

"Гаразд", сказав довгань, "я вже вичерпав свій засіб уявлень зла."

Священик, видно заклопотаний від чого почати, повторив знову: "Де мудрий чоловік сховає листок? У лісі."

Не було відповіді.

"Коли лісу нема, він створить ліс. А коли хоче сховати зів'ялий листок, треба буде йому зів'ялого лісу."

Але й далі не було відповіді, то й священик продовжував, уже лагідніше й тихіше: "А коли б захотів сховати трупа, то створить поле трупів, щоб сховати в ньому того одного."

Флямбо, роздразнений стратою часу чи дороги, став тупотіти ногами; але о. Бравн продовжував іти далі вперед, обосновуючи свою попередню думку: "Сер Артур Ст. Клер, як я вже сказав, був мужем, що читав біблію по-своєму. Оце й те, що було злим у нього. Коли то вже люди зрозуміють, що нема ніякого хісна з читання біблії по-своєму, так як не читають її інші люди?.. Друкар читає по-своєму біблію для викриття друкарських помилок. Мормон читає по-своєму і знаходить многоженство; Християнський Сцієнтист читає по-своєму і знаходить, що не маємо ні рук, ані ніг. Ст. Клер був старого крою англо-індійський протестантський вояк. А тепер уявіть собі, що воно значить, тільки, змилуйтеся, не возхваляйте цього зараз співом. Майте на думці людину, яка фізично страшенно вичерпана, живучи під тропічним сонцем серед орієнтального оточення, сама пронята наскрізь бездумним і безрозумним зачитуванням у якійсь орієнтальній книзі. Ясно ще, що він читав Старий Заповіт радше від Нового. Ясно, то і знайшов він у Старому Заповіті неодне, чого дошукувався: розпусту, деспотизм, зраду. Ба, я відважуся сказати, що він був чесним так, як це ви чесність розумієте. Але хіба вийде добро з того, коли людина служить чесно нечесності?

"У всіх тих гарячих і таємних країнах, що їх цей чоловік сходив, мав він свій гарем, мучив свідків і безсоромно згортав золото, і напевно від щирого серця переконував би всякого, що він робить те все на славу Господа. Але моє богослов'я виразно наказує тут, спитати: якого Господа? Якнебудь, зі злом завжди так, що воно відкриває завжди одні за одними двері до пекла, і то завжди до щораз то нижчих і нижчих кімнат. І в тім справжня рація проти лочину, що людина, яка його допускається, не стає все більш і більш дикою, тільки все більш і більш низькою. Ст. Клер уже віддавна дусився під вагою хабарництва й вимушень, та все більш і більш потребував грошей. Та в часі битви над Чорною рікою він скотився був уже до того місця, яке Данте називає найбільш нікчемним у світі."

"Що маєте на думці?" спитав його приятель.

"Ось що", мов відрубав духовник і нагло вказав на калюжу, вкриту льодом, що так і заяснів у місячному світлі. "Пам'ятаєте, кого Данте поставив на останньому околі льоду?"

"Зрадників", відповів Флямбо і здригнувся. І коли глянув довкола на той якийсь нелюдський краєвид лісу, з якимись наче глумливими й непристойними обрисами, здалося йому, що оте сам він Данте, а священик із його струмуючим голосом — Віргілій, що обводить його країною неспокутуваних вічних гріхів.

А голос струмував дальше: "Олів'єр, як знаєте, був Дон-Кіхотом, що не допускав тайної розвідки ні шпіонів. Проте за його плечима робилося багато дечого такого. А проводив тим усім мій старий Еспадо, той саме яскраво одітий, що його задля вірлиного носа називали Волчуром-Супом. Принявши на фронті маску філантропа, він обслідовував англійську армію й нарешті нащупав пальцями одного здеправованого чоловіка, Богу дякувати тільки одного, та який зате стояв на чолі війська. Ст. Клер до сказу потребував гроша і просто розбивався за ним. Відправлений домашній його лікар розпочав був тоді оприлюднювати свої спомини, що їх потім нагло урвав, оповідання про жахливі, малощо не доісторичні дикунства в Парк Лейн, дикунства, що їх допускався англієць-про-

---

лоді, що студіює музику. Тепер друкується в Українському Інституті Америки збірка пісень для молоді "Молоді Пісні" до слів Іванни Савицької. Пісні скомпоновані для двоголосого дитячого або молодечого хору в супроводі фортепіяну. Брак дитячої хорової літератури відчувається в нас дошкульно і тепер ця велика прогалина буде виповнена.

Перші твори Фоменка (сюїта, соната) були скомпоновані в складному сучасному стилі, з модерною гармонією й ритмікою. Стиль його пізніших творів, що були розраховані на масового слухача (опера, фортепіяновий концерт, пісні), стає легшим і більше прозорим. Музична мова його останніх композицій (музика до Франкового "Мойсея", "Баляда про Байду Вишневецького") знову більш ускладнена.

Найновіші досягнення модерної музичної мови не найшли відгомону в творах Фоменка. У загальному творчість Фоменка легко сприємлива та ближча стилеві романтичному ніж модерному. Його композиції визначаються глибоким ліризмом і романтикою, щирістю відчуття, ритмічною й гармонічною свіжістю та наскрізь українським характером.

тестант, а від яких відгонило жертвами з людей і ордами невільників. Також треба було грошей на віно для його доньки, тож слава про його багатства була ж йому вартніша від самих багатств. То і схопився він останньої соломинки, сказав нишком слово Бразилії, і стало багатство напливати від ворогів Англії. Але ще й інший чоловік переговорював, так як він, із Еспадою-Супом. Якимись темними ходами похмурий молодий майор із Ульстеру догадався страшної правди; і коли вони обидва ступали вділ дорогою до мосту, Маррі сказав генералові, що він повинен податись у відставку та стануги під воєнний суд для розстрілу. Генерал успокоював його, доки не зійшли в гущавину тропічних кущів при мості; і там, серед шуму ріки й облитих сонцем пальм (як це я бачу, мов на малюнку!) генерал витягнув свою шаблю і пробив нею майора."

Зимова дорога скручувала вгору горба, мов від різкого морозу, до якихсь жорстоко-чорних примарливих хащів; та Флямбо здавалося, що за ними бачить обриси якогось відблиску, що не був місячним ані від зір, тільки хіба вогнем, що його розпалюють люди. Пристанув, щоб йому приглянутись, коли тимчасом оповідання добігало свого кінця.

"Ст. Клер був пекельна собака, але і расова разом. Ніколи, присяг би я на те, не був він при яснішій голові й ніколи більш рішучий, як саме тоді, коли бідняга Маррі лежав костеніючи у його стіп. Ні в одній своїй перемозі, як правильно стверджує сотник Кійт, цей великий полковод не був таким великим, як саме під час тієї своєї — в очах світу — соромної поразки. Глянув холодно на свою зброю, щоб стерти з неї кров; і спостеріг, що вістря, яким пространив плечі своєї жертви, проломане й застрягло в тілі. То спокійно, наче б виглядав крізь віконце, побачив, що мусить із того вийти. Побачив, що люди мусять знайти невиправданого нічим трупа, мусять вийняти невиправдане вістря з його рани; мусять узяти до уваги, хто має зломаний, або взагалі не має меча. Правда, він убив, але не сховав. Але його вождівський дух повстав проти такої фальшивки — тож був один вихід із неї. Він міг зробити трупа виправданим. Міг створити гору трупів, які закрили б того одного. І за двадцять хвилин одинадцять сотень англійців пішло на видиму смерть."

Тепле жарево за чорним лісом росло й ширшало, і Флямбо став іти великими кроками, щоб досягнути його. І о. Бравн прискорив ходи; проте все ще наскрізь затоплений у свою сторію.

"Така була відвага тієї тисячки англійців і такий геній їх вождя, що коли б вони були зразу ж заатакували горби, то навіть і цей їх божевільний наступ був би міг вінчатись успіхом. Але лихий задум, що грався ними, мов пішаками, мав інші наміри й мотиви. Вони ж мусіли так довго простояти в багнах при мості, щоб британські мерці перестали там видаватися чимось надзвичайним. Врешті, на епілог, величава сцена: сивоволосий жовнір-удалець складає свій зломаний меч, щоб запобігти дальшій різні. О, як на таке швидке емпромптю було воно прекрасно зорганізоване. Проте (хоч не можу того доказати), думаю собі, що вже в часі, коли вони стриміли отак у тому кривавому багні, у декого почав виринати сумнів — і став він догадуватися."

Занімів на хвилину, а там продовжував: "Десь у мені відзивається звідкись голос, який каже мені, що тим чоловіком, що всього доміркувався, був саме коханий... муж, який мав узяти доньку старого за жінку."

"А Олів'єр і повішення?" спитав Флямбо.

"Олів'єр трохи з лицарськости, трохи з політичних мотивів, рідко коли обтяжував свій марш бранцями", продовжував оповідач. "Найчастіше пускав їх на волю. І в нашім випадку випустив на волю всіх."

"Усіх, крім генерала", мовив високий.

"Усіх", підкреслив священик.

Флямбо зморщив свої чорні брови. "Я все ще не можу наспіти за вами", сказав.

"Тут маємо ще один образ, друже Флямбо," відповів о. Бравн, і голос його набрав якогось таємного тембру. "Я не можу справдити його, але можу більше: можу бачити цей образ. Ранком, на голих жаркних бразилійських горбах, звивають табір: бразилійці збираються в кольони до відходу. Бачу червону сорочку й довгу чорну бороду Олів'єра, як вона розвівається, а він стоїть із ширококрисим брилем у руці. Прощається зі своїм найбільшим ворогом, пускаючи його на волю, старого сивоволосого англійського рубаку. І той дякує йому в імені своєї мужви. Англійські останки стоять на струнко позаду їх. Гримнув бубон і рушили бразилійці, та англійці стоять мов статуї. Стоять так, доки не зникне на тропічному овиді останок гаму й блиску ворога. Але тоді: всі разом, нагло зриваються з місць, як мертвець, що воскресає до життя. І звертають до генерала своїх п'ятдесят облич, лиць, що їх не забути."

Флямбо аж скочив. "Чейже ж не думаєте —" крикнув.

"Власне думаю", відповів о. Бравн глибоким зворушеним голосом. "Англійська була це рука, що закинула петлю на шию Ст. Клера; вірю навіть, що саме та рука, яка вложила шлюбний перстінь на палець його доньки. Англійців руки були, ті, що потягнули його на дерево ганьби; руки мужів, які досі обожали були його й ішли за ним усі до перемог. І англійські це були душі (прости їм, Господи, і не пам'ятай!), що гляділи зло на нього, коли він висів там, під чужим небом, на зеленій шибениці пальм, та з ненависти до нього благали, щоб сканув із неї просто до пекла."

Коли вийшли на верх горба, пробилося до них сильне світло, що йшло зза червоних занавіс англійського заїзду. Стояв він боком до дороги, та своєю захисною широтою наче запрошував до середини. Троє наостіж дверей просило гостинно зайти. А й там, де вони стояли, чутно було гам і сміх щасливих із нічлігу людей, що зайшли туди тої ночі.

"Не треба вже мені хіба нічого більш говорити", сказав о. Бравн. "У пустелі вони засудили і стратили його; а тоді, для збереження чести Англії і його доньки, поклали печать мовчання на історію покари зрадника й зломаного меча вбивці. Можливо — поможи їм, Господи, в цьому! — і пробу-

І. В. М.

З ПРИВОДУ ОДНІЄЇ РЕЦЕНЗІЇ

Після неодної позитивної оцінки її "Духів і дервішів", Віра Вовк дочекалась і цілком негативної з-під пера Р. Личаківського (Нові Дні, червень 1957 р.), якій варто приглянутись ближче. Цікава в першу чергу метода і постава критика. Він не

вали забути те все. Постараймось і ми про те забути. Ось і гостинниця наша."

"Радим серцем", сказав Флямбо, і вже був одним кроком у широкій крикливій гостинній, та нагло відступив назад, мов випав на дорогу.

"А гляньте, до бісової мами!" скрикнув і вказав гостро на квадратну дерев'яну вивіску, що висіла впоперек до дороги, Вивіска зображала примітивно рукоятку шаблі з коротким вістрям, а напис, імітований старовинними буквами, казав: "Знак зломаного меча".

"Ов, та хіба не були ви приготовані на таке?", спитав лагідно о. Бравн. "Він же ж божок тієї сторони й добра половина всіх гостинниць, парків і вулиць названа ім'ям його й тієї історії."

"Мені ж здавалося, що ми вже покінчили були з тією проказою!" гукнув Флямбо і плюнув на дорогу.

"Ви ніколи не скінчите з ним в Англії", відповів священик, спустивши очі долів, "доки бронза тривка і тверде каміння. Його мармурові статуї ще довгі сторіччя підноситимуть до високого душі невинних чесних юнаків, його могила буде пахнути їм запахом вірности, мов цвіт лілеї. Мільйони, що не знали його, любитимуть його мов батька, його, з яким жмінка тих, що його пізнали, обійшлась мов із гноєм. Він буде за святого, і ніколи не виявиться правда проти нього, бо навіть і я останньо змінив про те свою гадку. Не виходить же аж стільки добра чи зла з вияви тайн, щоб аж я зголосився на свідка. Проминуть же всі оті щоденники, протибразилійська нагінка вже пройшла, Олів'єра вже скрізь шанують. А я сказав собі самому, що на випадок, коли б хтось у металі чи марморі, що затривалюють мов піраміди, хотів знеславити полковника Кленсі, чи сотника Кійта, чи президента Олів'єра, чи якогось іншого невинного чоловіка, то щоліш тоді скажу я своє тверде слово. Коли ж ідеться про те тільки, що когось неоправдано прославляють, то на таке я мовчу. І мовчатиму."

Увійшли до гостинниці з червоними запавісами, що була не тільки захисна, але й розкішно уладжена. На столі стояло срібне відображення намогильника Ст. Клера: голова схилена долів, зломаний срібний меч. На стінах пишалися кольоровані світлини самої околиці та ваґонеток залізнички, що довозила туристів, які бажали оглянути пам'ятник. Вони сиділи на розкішно м'яких канапках.

"Увійдім, бо зимно", кликнув о. Бравн, "нап'ємось вина чи пива."

"Навіть і бренді", відповів Флямбо.

З англійської мови переклав **Ол. Мох**

з'ясовує власних позицій, ні не цікавиться мистецькими ідеями авторки, він не аналізує, не вказує на можливості різної інтерпретації, він тільки безпомилково — ніби якийсь комісар від літератури — розцінює й рішає з певністю, яка не допускає дискусії взагалі — ніби видає присуди. А яким тоном! Мало сказати: вчителя до учениці. Це тон повний нехіті, образи, якоїсь затаєної ворожости. Просто ніби авторка особисто ображає чи кривдить критика тим, що пише й друкує. Для нього досі мабуть залишилась невідкритою правда, що навіть найсуворіші оцінки можна подавати в елеґантній і ввічливій формі. А він такий суворий, що дослівно пише про "гріхи" авторчині й прощення їх, — гріхи в ділянці красного письменства, отже естетики! Варте уваги теж його ставлення до його ж колеґ-критиків, які твір розцінювали позитивно, а кваліфікації деяких з них напевно не нижчі від його власних: яким тоном він розправляється з їх поглядами! (НД, стор. 12).

Критик починає від мовних, правописних і стилістичних "гріхів". Безсумніву, він має де в чому рацію. Але коли так скрупулятно судити чужі гріхи, годилося б і самому не грішити і не помилятись. А ось приклади:

Личаківський	**В. Вовк**	**Голоскевич:**
знайти	найти	найти
безсердечні	безсердешні	безсердешні
фортепіян	фортеп'ян	фортепіяно
бразилійський	бразілійський	бралізійський
негативно		неґативно

(Вибачаємось, але покищо вважаємо Голоскевича більшим авторитетом від Личаківського). Критик вживає теж такого дивогляду, як "іменно" (стор. 18), мабуть у значенні "власне", "саме". Врешті незручно боронити літературного правопису на шпальтах журналу, який сам не завжди того дотримується. Що ж до правопису "Духів і дервішів", то коректа була така неохайна, що львину частину помилок треба приписати коректорам, а не авторці. Ось критик найшов один "фортеп'ян", але не згадав, що далі багато разів "фортепіян" (стор. 93, 119, 124, 126, 134). Для нього не було сумніву, що це вина авторки.

Далеко не всі правильні й стилістичні завваги: комунікує таки не те, що повідомляє, а сермон не те, що проповідь чи казання (гумористичний відтінок). Якби ж алергія була синонімом нехіті, то можна б говорити не про алергічний катар, а про нехіть носа чи щось подібне. Але так досі не водилось. (Пікантно, що такий вразливий на чистоту укр. мови критик мусить терпіти в своєму безпосередньому сусідстві такі новоукраїнські літературні слова, як "бутерброди": НД, ч. 89, стор. 10. Але що вільно Довженкові, до того зась Вірі Вовк?). На 13 стор. критик питає: "Чи дерево зворушується під росою? Та й чи взагалі дерево може зворушуватись?" Він міг би спитати й Шевченка: "Чи Босфор — сірий дужий міг стрепенути шкурою? Та

й чи взагалі Босфор має шкуру?" — Дуже влучні питання, і Шевченкові не було б легко дати вдоволяючу критика відповідь.

Переборщені й закиди щодо "уважливости й самореклями" Віри Вовк. Молодій, талановитій дівчині (яка обіцяла "писати щиру правду"!) цілком природно радіти власними успіхами і враженням, яке вона робила на оточення, і багато притаманної її вікові "уважливости" можна вважати, може й перебільшеною, одвертістю й щирістю. Безсумніву, дечого так виявнити не можна. Але цікаво, що критик найшов чванливість і там, де авторка пише, що Максимові **здавалося**, що він найшов у ній ідеал, або коли каже, що вона ще була лагідно-проста, як бувають святі, або що Євгена цікавили її **казки** більше, як усі її наукові праці. А щодо великих святих, у які буцімто кандидувала авторка (НД., стор. 14), то це слова вирвані з контексту, бо критик промовчав, що кілька рядків вище сказано: Бог шукає своїх між такими негідницями, як я. — Цікаво, що В. Вовк грішить нескромністю і тоді, коли кандидує у святі, і тоді, коли каже, що вона не така, як святі. Досить тяжко не вразити критикового почуття скромности. (Випадки, коли авторка не чваниться, а навпаки, гостро себе осуджує, критик промовчав). Що ж до самої справи, то щоб об'єктивно з'ясувати суть християнської покори, треба б основнішого знання християнської філософії, як маємо його ми обидва з шановним критиком.

У самозакоханості й позерстві авторки критик бачить причину викривлення життєвої й мистецької правди, напр., у картині смерти її батька. Аж незручно підкреслювати ріжницю між дійсністю чи її фотографією і мистецьким твором, але треба її розуміти, щоб стилістично блискучого місця не розглядати як якийсь соцреалістичний опис переживань приписової осиротілої дочки, яка напевно ридала так же, як і кожна нормальна дочка (і про це далі згадано), але, на щастя, мала стільки смаку, щоб не описувати ридань, скам'янінь з болю тощо, а по-мистецьки відобразила враження трагічної пустки по втраті.

Врешті головний приціл критика: патріотизм! Він відкриває в авторки "зневажливий глум і надуту вищість" супроти рідного народу, він ревно болів над ними і дає їй відповідні лекції.— Неважно, що нічого подібного в книжці нема, але важно, що такі речі можна серйозно подавати читачам до вірування — як літературну критику! Критикові ж міркування про Джафара доводять узагалі повного браку орієнтації у тексті: адже не від кого іншого, а власне від авторки Джафар довідався про Україну. А критик не тільки тоном сільського вчителя навчає авторку (вона має докторат філософії) про нашу тисячелітню культуру, але й серйозно радить їй учитись про Україну від Джафара... (НД, стор. 16). Що ж до його міркувань на тему релігійности, яких не можна читати без почуття незручности, то радимо критикові познайомитись із статтею Александра Гертца "Ін Год ві траст" (польський журнал "Культура", ч. 10/103, 1956, стор. 7 і дальші).

Просто обезброюючі критикові міркування про епізод з патером Рабе. Отже патер зневажив наш народ, завваживши на Україні (у воєнний час!) ліп'янки, воші, лінивство і бруд, а В. Вовк зарепетувала: мені стало безмірно жалко мого люду. І критик обурений, чому вона не плюнула патерові в лице (дослівно). Так — у дусі прадавньої етнографічної традиції — повинна була зробити кожна обурена щиро-українська Гапка.

Для порівняння: Шевченко відважився писати і про рабів незрячих гречкосіїв, і про громаду — капусту головату, і багато-багато інших речей, більш нечемних від лінивства. Але він, мабуть, не був добрим патріотом у дусі критика. — Але може патер винятково говорив правду; може він справді бачив (навіть на Україні!) такі страшні речі, як воші й лінивство? Якщо існує указ чи декрет, що вся Україна — райська земля, а всі українці — ангели чистоти і релігійности, а воші взагалі виключаються, критик мав би поінформувати нас про це. А якщо ні, то який закон забороняє авторові — вільній людині писати про те, що він уважає правдою? Жидівські письменники не промовчують жахливої ролі т. зв. жидівської поліції, яка допомагала гітлерівським опричникам нищити власних земляків. Які громи святого обурення критик кинув би на авторку, якби вона згадала про подібні явища серед нас? А вони, як відомо, теж траплялись. Ось І. Багряний у "Тетсиманському саді" не тільки серед большевицьких опричників, і то найгірших, змальовує й земляків, але й найчорнішим зрадником-Юдою робить земляка ж — православного священика! А як оригінально Багряний поставив в "Огненному колі" проблему "обличчя ворога" і як він характеризує рідне середовище, радимо почитати в критичних нарисах Юхимяка ("Літературний твір і його автор"). Якби стосувати критикову мірку, довелося б хіба пошити Багряного в національні зрадники. Однак нам не відомо, щоб суворий наш критик поперікнув його хоч одним словом. Отже чому Віру Вовк обов'язує не тільки любов до батьківщини, але й любов та симпатія до всіх панів Телеймонів і до всієї рідної "таборової культури", без права реагувати на негативи навіть не гострою критикою, а лагідним жалем і сумом, це таємниця критика, яку він може колись зволить нам розкрити. З усього видно, що для неї повинен існувати якийсь спеціяльно сконструйований літературний намордник.

Очевидно — правовірному українцеві не вільно захоплюватись Гельдерліном, а коли вже конче, то обов'язково треба пом'янути Ольжича й Телігу. Не вільно й жаліти прекрасних гінго-дерев, бо тоді в німецьких крематоріях горіли живі люди-в'язні (НД, стор. 17). Дивно, що критик взагалі не заборонив поезії, бо ж і досі, вправді не горять, але страждають і гинуть по каторгах і в Україні живі люди-в'язні. Та й чи тільки в Україні? Чи споконвіку вся земля не є долиною плачу й зідхань? Як же можна займатись белетристикою, і як узагалі можна ще десь бачити якусь красу? Сподіваймося, що всім українським творцям критик зробить відповідні реколекції.

Критик твердить, що "духово авторка приналежна до чужого, не-українського, насамперед до

німецького світу" (НД, стор. 17). В узагальненій формі твердження неправильне, але не треба забувати, що окрім Німеччини Гітлера й Коха є ще й насичена старою культурою Німеччина Ґете, Бетговена й Міннезінґерів. І маючи вибір між такою культурою старого університетського міста і рідною таборовою, чи можна дивуватись симпатіям авторки? Чи критик бере за зле нашій молоді на цьому континенті, що вона прив'язується до своїх університетських міст? Бажати б тільки, щоб вона мала хоч частину того глибокого, органічного й нерозривного зв'язку з батьківщиною, який має авторка "Духів і дервішів", яка — сама глибоко релігійна — підіймає патріотизм до висот релігії словами: "...я просила б Бога, щоб Ти, моя далека, безмежна, недосяжна Країно, була мені небом." (Д. д., стор. 88).

Критик вінчає свій твір патріотично-релігійними міркуваннями з приводу того, що авторка "молилась словами Бетговена" (він це розуміє дослівно). Пожалься, Боже! Проповідь такого масивного патріотизму в журналі, де побіч, на 10 стор. (критикове "За чужим возом" починається на 12 стор) в Довженковій "Поемі про море" мова йде про визволені народи, розумне нове життя, пам'ятники братів-воїнів по столицях Европи, славу вітчизни і врешті про хвилюючу (вітчизняну? — І. В. М.) пісню:

Салаві, салаві, нє трєвожтє салдат,
Пусть салдати нємноґа пастпят...

А після цього: прекрасна людина в бою за батьківщину!

Треба б усе таки мати хоч найелементарніше почуття пристойности. І якщо такий "рідний віз" критика, то він ні в якому випадкові не рідний Вірі Вовк!

Врешті критик відкриває у Віри Вовк навіть талант (аякже!), і то в таких "думках", як віра в Бога і міркування про атомовий хліб. Який зв'язок між думками й талантом, це ще одна з таємниць критика. Його аж ніяк не бентежить факт, що в Бога вірує принаймні половина людства і що багато людей мало гарні й мудрі думки, може й мудріші від Віриних, але не мало літературного таланту.

Сердега Хвильовий: скільки він навоювався з апологетами писаризму, як закликав до джерел европейської культури! Але він зійшов у могилу, минули десятиліття, а безсмертні апологети далі гуляють!

Це писання не на оборону Віри Вовк, бо вона її не потребує, а пан-телеймонівська критика не захитає її у вірності вибраним ідеалам. Її ж "Духи й дервіші" (до речі: автобіографія, не суто літературний твір) не претендують на епохальність, але їх вартість — попри всі формальні й композиційні недоліки — кожному сяк-так ознайомленому з літературою ясна. Вона в індивідуальності авторки, в її витонченій культурі, в багатстві її переживань, ширині її духових горизонтів, глибокій і шляхетній релігійності без тіні будь-якої конфесійної нетерпимости, врешті в дискретному, але глибокому патріотизмі, такому далекому від усіх вульґарно-вічевих форм, — одним словом: у правді зображення себе самої, свого цікавого й різноманітного внутрішнього світу. Подібно, як і автобіографія Г. Журби "Далекий Світ", так і "Духи і дервіші" заслуговують на вдячність читачів.

Але недопустима річ, щоб на наших творців пера, які в тяжких матеріяльних і може ще тяжчих моральних умовах служать рідній культурі, щоб на них, ніби з ломакою з-поза дубка, вихоплювались такі критики і безцеремонно "гріли", куди попало, а наші літературні журнали і преса щоб дозволяли їм на такі безвідповідальні герці.

Українська
Радіопередача
М. СЛИВКИ
і
М. ПАВЛИКОВИЧА
в Чікаґо

Радіовисильня WOPA на хвилях 1490
Кожної суботи в год. 2-ій
2025 W. Walton St.
Chicago 22, Ill.

УВАГА! РАДІОСЛУХАЧІ м. ЧІКАҐО УВАГА!
Слухайте на радіовисильні ВОПА на хвилях 1490 або Ф. М. 102,3 радіопересилання

Щодня від понеділка до п'ятниці рано 7-7.30 — диктор З. Голубець
Понеділок: 7 - 7.30 вечора — диктор Р. Дубляниця
П'ятниця: 7.30 - 8 вечора — диктор З. Голубець
Субота: 7 - 8 вечора — В. Іващук і Р. Турянська

У програмах "Голосу України": політичні новинки і коментарі, вісті з українського культурного і господарського життя, спортові передачі, передачі, комунікати і повідомлення товариств, літературно-музичні передачі, музика поважного і легкого жанру, оголошення купців і підприємців.

У справі оголошень на радіопересиланнях "Голосу України" звертайтеся на адреси дикторів:

В. Іващук
2122 W. Haddon, Chicago 22 — Ph.: BR. 8-3145
З. Голубець
818 N. Oakley, Chicago 22, — Phone: BR. 8-1788
Р. Дубляниця
3358 W. Le Moyne, Chicago 51, — AL. 2-9707

Володимир Дорошенко

М. ГРУШЕВСЬКИЙ – ГРОМАДСЬКИЙ ДІЯЧ, ПОЛІТИК І ПУБЛІЦИСТ

(Продовження з 6 ч.)

4. Справа самостійности й федерації в часі визвольних змагань 1917-18 рр.

На позиціях федералізму стояв Грушевський і на засланні і по повороті з заслання і це була вимога всіх тодішніх українських партій, передовсім ТУП-у, який перехрестився в часі визвольних змагань на партію українських соціялістів-федералістів.

Резолюції, винесені на українських вселюдних зборах, громадських і партійних з'їздах, конференціях і нарадах, що відбувалися тоді в Україні, зокрема в Києві, з вибухом лютневої революції 1917 р., свідчать, що всі активні сили українського громадянства стали на одній політичній платформі — саме на платформі широкої національно-територіяльної автономії України в російській федеративній демократичній республіці.

І Грушевський це домагання узгляднював та пропаґував у цілому ряді тодішніх своїх статтей, друкованих в органі соціялістів-федералістів (колишніх радикал-демократів) "Нова Рада", а згодом в органі соціялістів-революціонерів "Народна Воля". Досить назвати важливіші з цих статтей: "Велика хвиля", "Повороту нема", "Від слова до діла", "Народностям України" та інші, друковані в "Новій Раді" між 25 березня й 15 квітня. Вони передруковані в брошурі: М. Грушевський "Вільна Україна", виданій у Києві в 1917 р. і передрукованій у Нью-Йорку в 1918 р. "Федерацією Українців у ЗДА". Нью-йорське видання все ж таки доступне тут для всіх тих, хто хотів би докладніше познайомитися зі змістом згаданих статтей, тому я обмежуся лише кількома цитатами з них.

В статті "Повороту нема", Грушевський каже, що "гасло автономної України, зв'язаної тільки федеративним зв'язком чи то з іншими племенами слов'янськими, чи то з іншими народами й областями Російської держави — це старе наше гасло. Підняте ще в 1840-х роках найкращими синами України: Шевченком, Костомаровим, Кулішем, Гулаком, Білозерським і іншими, воно від того часу не переставало бути провідним мотивом української політичної мисли, організаційної роботи, культурної і громадської праці. Часами тільки воно не розгортувалося широко і прилюдно з причини цензурних заборон і репресій, якими старий режим Росії окружав гасла автономії і федерації. Але як тільки українське громадянство діставало змогу свобідно висловити свою гадку, воно повторялося неустанно всюди і завсіди" ("Вільна Україна", ст. 7-8).

А в статті "Від слова до діла" читаємо: "Автономія — федерація! Широка автономія України в її етнографічних межах в федеративнім зв'язку з демократичною російською республікою. Се наша платформа, се гасло, з котрим підіймаються і стають безконечні лави українського війська, селянства, робітництва, молоді, інтелігенції, і з ними пліч-о-пліч все нові й нові ґрупи інших народностей України, з неукраїнських меншостей української землі" (там же, ст. 11-12).

Ці меншості — головно москалі і жиди, які здебільшого вороже ставилися до українських домагань, заспокоював Грушевський у статті "Народностям України", заявляючи: "Ми домагаємося державного права для українського народу в федерації народів Росії, широкої автономії України в її етнографічних межах, повноти політичного, культурного і національного українського життя. Але все се не має бути, не повинно бути і не буде погрозою для інших народностей, які мешкають на Україні!" (там же, ст. 17-18).

"Україна не тільки для українців — каже Грушевський в іншій статті ("Чи Україна тільки для українців?"), — а для всіх, хто живе на Україні, а живучи, любить її, а люблячи, хоче працювати для добра краю і його людности, служити їй, а не обирати, не експльоатувати для себе" (там же, ст. 22).

В згоді з цими провідними думками й кермував Грушевський українською політикою, стоячи на чолі Центральної Ради.

Вони лягли і в основу Універсалів Центральної Ради та проводилися і у внутрішньому управлінні.

Права меншостей були заґварантовані законом, виявом чого були окремі міністри-земляки в уряді Центральної Ради (міністр для московських справ, для польських і для жидівських).

Оголошуючи 20. XI. 1917 р. Україну — Українською Народною Республікою, Центральна Рада в своїм 3-ім універсалі заявляла:

"Однині Україна стає Українською Народною Республікою. Не одриваючись від республіки російської і зберігаючи єдність її, ми твердо станемо на нашій землі, щоб силами нашими помогти всій Росії, щоб уся Республіка Російська стала федерацією рівних і вільних народів".

Проте самі обставини штовхали провідників Центральної Ради на шлях повної самостійности України, яка врешті була проголошена 22-го січня 1918 р. четвертим універсалом.

Про це виразно пише Грушевський у своїй збірці "На порозі нової України", вияснюючи, як дійшло до проголошення самостійности. Ось що там читаємо:

"Але події гнали воду самостійникам. Світова війна з її нечуваним лукавством і цинізмом в національній справі і з кличами самостійности для поневолених народів і лютою кампанією на знищення українства на практиці, дуже скріпила самостійницькі течії, а революція поскидала маски з ріжних псевдофедералістів (особливо російських ес-ерів) і теж немало спричинилась до сього. Фе-

дералізм дійсно став кепською забавкою. Антанта домагалася від України, щоб вона, як частина Росії, хоч би і федеральної, приняла на себе обов'язки старого російського режиму, провадила війну і т. ін. Недобитки старої Росії, програвши справу в старій формі, стали перешиватись на федералістів і дискредитувати сю ідею своїми централістичними змаганнями, які продовжували і під сею новою маркою. Нарешті Совєтська Росія, вивісивши прапор "Федеративної Совєтської Республики", під сим гаслом почала господарити на Україні — пам'ятаємо, яке було се господарство під час її першого наступу.

Справа суверенности українського народу й незайманости його волі стала гарячою, дразливою і вилилася в домагання повної самостійности й незалежности України, винесена насамперед військовими кругами, а далі принята цілим, чи майже цілим, національно свідомим українським громадянством.

Чи було се домагання, се гасло неминуче?

Мабуть ні. На мій погляд, воно лежало більше в психології відпору всім, хто хотів накидати свою волю українському народові. Тому ставилось величезну крапку над **і**, може більшу, аніж треба було сій букві, хапались найбільшого калібру, щоб нарешті не лишити місця ніяким неясностям і недоговореностям. Те, що в дійсності хотілось і дійсно треба було захистити: суверенність українського народу, незайманість його національних, економічних і політичних інтересів, се, розуміється, можна було забезпечити і в федеральній формі, якби обставини були нормальні, як би час не був такий поважний.

Але він був такий, і не самі тільки українці, а й інші народи бувшої Росії хапалися сеї елементарної формули: "Самостійність і незалежність", щоб відмежуватись, відцуратись від усяких претенсій старої Московщини, в яких би формах вона не відроджувалась".

Наступ червоних москалів, які, не визнаючи ніякої вільної федерації, несли Україні нове поневолення, не спиняючися перед найбільшими жорстокостями, примусив українських федералістів переглянути справу співжиття України із Московщиною. На порядок дня стала сепарація від останньої. Цю зміну в дотеперішніх поглядах висловив сам М. Грушевський у знаменитій статті: **"Кінець московської орієнтації".** Вона передрукована в збірці статтей Грушевського "На порозі нової України", "Гадки і мрії", що вийшла в Києві в 1917 році. З огляду на великий інтерес цієї статті й незвичайну рідкість згаданої збірки, подаю з неї цікавіші уступи.

"Перше, що я вважаю пережитим і віджитим, — каже в цій статті Грушевський — таким, що згоріло в моїм кабінеті, се наша орієнтація на Московщину, на Росію, накидувана нам довго й уперто силоміць, і кінець кінцем, як то часто буває справді присвоєна собі значною частиною українського громадянства.

Вона була підорвана російською революцією, що ослабила той московський примус, який тяжив за старого режиму над Україною. Але тільки ослабила, а не знищила. Навіть для лівих ґруп нашого громадянства те, що було стрчене в примусовості свого зв'язку, було до певної міри зрівноважене ідеями "спільного революційного фронту" українсько-російського, здобутками спільної революції і спільними інтересами революційної демократії. Провідники українського життя довго стояли під властю сих гасел і я сам не відрікаюсь її. Тільки коли російська керма після угоди з Україною перейшла до революційних соціялістичних кругів і вони в відношеннях до України виявили себе твердоголовими централістами і об'єдинителями, нездібними чого небудь навчитись від революції, се сильно захитало такий пієтизм для спільної революції. Ну, а війна большевиків з Україною рішучо поставила хрест над сею ідеологією, розв'язала всякі моральні вузли, які ще могли в чиїх небудь очах, зв'язувати українця з московським громадянством спеціяльно. Вона, так би сказати, зняла з Московщини права "особо благоприятствуемой" нації й дала почуття права кермуватись в своїх відносинах до неї єдине добром українського народу, а не якимись інтересами спільної революції, спільної культури, спільної отчизни, чи що.

Я вважаю таке визволення від "песього обов'язку" супроти Московщини незвичайно важним і цінним. Роздумуючи над сим моментом, я думаю, що не даремно пролилась кров тисяч розстріляних українських інтеліґентів і молодіжи, коли вона принесла чи закріпила духове визволення нашого народу від найтяжчого й найшкідливішого ярма, яке може бути: добровільно прийнятого духового чи морального закріпощення. Я скажу різко, але справжніми словами: се духове каліцтво, холуйство раба, котрого так довго били по лиці, що не тільки забили в нім всяку людську гідність, але зробили прихильником неволі й холопства, його апологетом і панегіристом. Таким холопством вважаю ту вірність, ту служебність не за страх, а за совість, глибоку і необориму, поколіннями вихованy, яку українське громадянство виявляло — в одних частях менше, в інших більше — супроти державних, культурних і національних інтересів Росії й великоруського народу. ("На порозі нової України", ст. 10-11).

"Поставлене перед вибором між московським панованням і московським катуванням українське громадянство й виробляє у себе сей ганебний тип "самовідреченого" служальця, хама московського, який не тільки служить до самозабуття, готовий віддати всяку національну позицію, всякий національний інтерес московській політиці, але й підводить під се ідеологічні підстави. Виступають українські ідеологи монархізму, від ріжних Шельменків до геніяльного Гоголя...

Інші розпинаються за єдинство русского народу і російської держави, доводять, що всякі традиції української політичної окремішности давно пережились, і трудно відроджувати їх — се робота реакційна, недемократична, бо розвій демократизму і освіти, поступу взагалі веде Україну до европеїзму через російську культуру, тільки через неї, і всяке ухиляння від неї являється гріхом проти культури взагалі. Доказували, що ро-

сійська культура так глибоко ввійшла в українське життя, в українську плоть і кров, що Тургенєв і Пушкін для українця являються такими ж близькими, національними письменниками, як Шевченко, і російська літературна мова українцям ближча, ніж "видумана" українська, і т. д.

Всіми сими парадоксами й натяганнями, повторюваними так довго, що їм починали справді вірити ті, котрі їх повторювали, замазувано, маскувано, заслонювано ту велику історичну, культурну, психологічну, всяку, яку хочете, межу, яка від віків розділила Україну від Московщини, український нарід від московського. Не добачати її могли тільки люди в шорах, засліплені й оглушені тими фальшивими, століттями повторюваними фразами. Реальні факти на кождім кроці говорили про глибоку антитезу сих двох близьких по крові, а відмінних духом народів, і мабуть аж нинішнє "велике потрясення", сей кривавий напад большевиків на "хохлів" і огонь руїни знищить ті спори, ті пов'язки, котрі лежали на очах укр. громадян і не давали їм орієнтуватись в реальних фактах". (Там же, стор. 12-13).

Відкидаючи московську орієнтацію, Грушевський обстоює рівночасно **орієнтацію західню** на культурну Европу, вказуючи, що український народ у відміну до москалів є народом західньої культури і був тісно зв'язаний із Заходом, поки асиміляційна політика Московщини не перервала цих зв'язків, втискаючи українське життя силоміць у московське русло.

З огляду на те, що погляди Грушевського на цю тему актуальні й для нашого часу, а статті, в яких він їх висловлював, не доступні, дозволяю собі навести з них цікавіші уступи.

Отже в статті "Нові перспективи" каже Грушевський:

"Коли українське життя розриває нав'язану Україні московською політикою, московським насильством північну орієнтацію, вона може з новою силою, з новою енергією відновити свої зв'язки з західнім світом. Се не тільки диктують їй старі традиції, старі навики, а й те духове споріднення, яке без сумніву єсть між українським народним, етнічним елементом і життям західньоевропейським. Український нарід належить до західньо-европейського народу не силою тільки історичних зв'язків, які протягом століть зв'язали українське життя з західнім, а й самим складом народного характеру.

Єсть з того погляду глибока ріжниця між характером українським і великоросійським, **глибоко відмінним від европейського.**" (Диви: "На порозі нової України", ст. 19).

Ширше вияснює Грушевський ріжниці між українцями й москалями в статті "Наша західня орієнтація":

"...В порівнянні з народом великоруським український являється народом західньої культури — одним із найбагатших східніми, орієнтальними впливами, але все таки по всьому складу своєї культури й свого духу народом західнім, тим часом як великоруський, хоч і европеїзований, стоїть вповні у власті орієнтального духу й стихії."

"Давні зв'язки України з германською й кельтською культурою Подунав'я — в часах передісторичних. Масовий наплив скандинавського елементу в добі формування Київської держави. За Ярослава, його синів і внуків незвичайно широкі династичні зв'язки з німецькими князівствами і всякими іншими державами й державками, які стояли в сфері німецької культури". (Там же, ст. 13).

"Тим часом, як Московщина все більш розгублювала спадщину, одержану від Київської держави, і все більше поринала в східніх, вірніше — середньо- і північно-азійських впливах, Україна жила одним життям, одними ідеями з Заходом. У нього черпала культурні засоби, у нього брала взірці для своєї культури. Правда, вони не запозичались невільничо. Вони переходили через призму присвоєння і перетворення. Старі східні й візантійські традиції, вірніше — та оригінальна комбінація, яку витворила українська творчість часів Київської держави, не зіставалась і тепер пасивною. Вона брала участь у перероблюванні нових західніх здобутків і впливів, приносила до них свої оригінальні нюанси. В сім на погляд західньоевропейської людини власне лежить оригінальність і чар українського мистецтва XVII-XVIII в., народного мистецтва, яке виросло з нього, і взагалі української культури, що західні елементи і впливи в ній вона стрічає в новім одягу, в новій комбінації, яка дає зовсім нову закраску, нову красу сим елементам західньої культури. Але в кождім разі, коли українську культуру й мистецтво епохи передкиївської можна назвати східніми, бо переважають в них східні елементи, а культуру й мистецтво київської — візантійськими, —не в тім розумінні, що се було чисте заперечення, а в тім, що певна течія вибивалась особливо яскраво й надавала свою переважну закраску, — то культуру й мистецтво XVII-XVIII вв., до самого кінця гетьманщини, треба назвати західніми і головно німецькими, почасти італійськими і французькими, що приходили і безпосередньо і посередньо — через польську верству". (Там же, ст. 14-15).

"Тільки з кінцем XVIII в., з упадком гетьманщини (упадком автономного устрою і українських установ та повною їх ліквідацією в 1780-их рр.) західні впливи слабнуть і упадають під натиском примусового російщення українського життя і українське життя й культура вступають у період російський." (Там же, ст. 15).

Але тепер, в огні кривавої боротьби з червоними москалями і горять, каже Грушевський, історичні, культурні, економічні і всякі інші зв'язки народу українського з народом великоруським. Історія сих обох "братніх народів" вступає, видима річ, в ту стадію, в яку вже раніше вступила історія двох інших слов'янських братів — українського і польського". (Там же, ст. 79).

Хочу подати тут іще й думки Грушевського на державу й армію з огляду на те, що дехто тепер намагається представити нашого історика грабарем і української державности й української мілітарної сили, що ту державність мала боронити.

У статті "Державність" каже Грушевський, що державність українську та її завдання "повинні ми всі, все громадянство, вважати своїм ділом, не випускати з рук і стати елементом державним! Се може звучати неприємно, бо державність ми призвичаїлись нерозривно зв'язувати з одного боку з бюрократизмом, з другого — з імперіялізмом. Тому соціялістичні партії звичайно ставляться на опозиційне становище супроти держави й державного управління, а у нас, під впливом російського життя й культури, глибоко перейнятих елементами анархістичними, спротиву державі, завсіди вважалось добрим тоном не мати нічого спільного з державою, зводити до мінімуму її ролю в громадському житті, обходитись у всім без неї, а, навпаки, будувати все, рахуючись з нею як силою ворожою, руїнною, а не конструкційною. Українська держава "повинна бути міцним захистом і обороною свого народу і краю і відповідно до того конструована." (Там же, ст. 45-46).

Вказавши, що нормальною формою охорони для демократичної держави є всенародна міліція, зазначає Грушевський у статті "Армія", що "ще перед тим страшним розвалом війська, який нам довелося пережити, було ясно, що при дезорганізації всередині й небезпеках зоколу міліційна служба нас не забезпечить від спекуляцій на нашу слабість, і нам якийсь час буде доконче потрібна хоч невеличка, але добра, тверда, дисциплінована армія!..

"Треба раз поставитись до армії не як до якоїсь свалки, куди скидаються найменш цінні, на ніщо краще непридатні елементи, а як до окраси держави й нації, її почесну варту, куди йде все, що найкраще, найбільше перейняте щирим, серйозним відношенням до держави, її демократичних, соціяльних і національних завдань, не за напасть, не за страх, а за совість, — щоб віддати кілька найкращих літ ставленню найвищого громадського обов'язку: боронити найвищі народні досягнення своєю кров'ю." (Там же, ст. 49).

У статті "В огні і бурі" закликає Грушевський боротися за Україну та її волю.

"Боротьба — писав він — йде за закріплення самостійности й незалежности Української Республіки, за зібрання українських земель, за забезпечення основних соціяльних реформ. Програння загрожує такими страшними утратами, що від даної мислі про них спиняється серце" (На Порозі, ст. 80-81).

"Ми мусимо — писав він в іншій статті — що сильно скріпитись, щоб захистити себе від повороту насильництва московського, для якого працюватимуть і силкуватимуться ще довго ріжні елементи й сили, ворожі нашій державності, виступаючи чи то під явними гаслами зломлення нашого національного життя, чи то під більш невинними окликами одности російської революції, або всеросійської демократичної федерації" (стаття "Нація", див. На порозі, ст. 51).

Та представивши так яскраво й красномовно ріжниці між українською й московською вдачею й небезпеку московського поневолення, Грушевський проте й далі стоїть на позиції федералізму, але вже в інакшій комбінації, пропагуючи, як ступінь до федерації світової, федерацію народів Чорного моря, якій присвятив окрему статтю.*)

"Я не хочу українського імперіялізму. Не вважаю, як перед тим, так і тепер самітнього державного відокремлення за політичний ідеал. Я був і зістаюсь і далі федералістом.

Тільки, маючи на меті завсіди, як кінцеву мету, федерацію світову, я буду виходити, як з першого конкретного кроку до неї, з федерації країв, зв'язаних географічно, економічно й культурно, а не з якоїсь федерації поневолі, на тій підставі, що ми колись разом були піймані при ріжних оказіях і замкнені до одної в'язничної клітки. І як першу ступінь до такої федерації, продиктованої географічною, економічною й культурною спільнотою, я вважаю економічне й культурне сотрудництво, кооперацію народів Чорного моря." (На порозі, ст. 49).

---

*) "Орієнтація чорноморська", див. ст. 16-19 збірки "На порозі нової України". На жаль, через недостачу місця тут годі її переповісти. Можна лише висловити бажання, щоб цю збірку котресь із наших видавництв передрукувало з огляду на її інтерес.

ПОПУЛЯРНА

УКРАЇНСЬКА РАДІОГОДИНА

В ЧІКАҐО

ЕУ 4-5348

Л. і С. САМБІРСЬКІ

1365 N. HOYNE

2 рази в тижні: — П'ЯТНИЦЯ — СУБОТА — 2 рази в тижні:

Год. 6.30 вечора. W. H. F. C. 1450 — F. M. 97,9

ПОДАЄ:

Міжнародний політичний огляд і коментарі, вісті з України, новини з українського громадського життя, передачі для дітей і молоді, літературно-музичні авдиції, гуморески, спортову радіохвилину, передачі про Україну англійською мовою, виступи представників Товариств, інтерв'ю, календар імпрез, оголошення купців і промисловців та інші цікаві новини.

ЗАГАДКИ

Редагує Зенон Іваськів

ХРЕСТИКІВКА Ч. 2

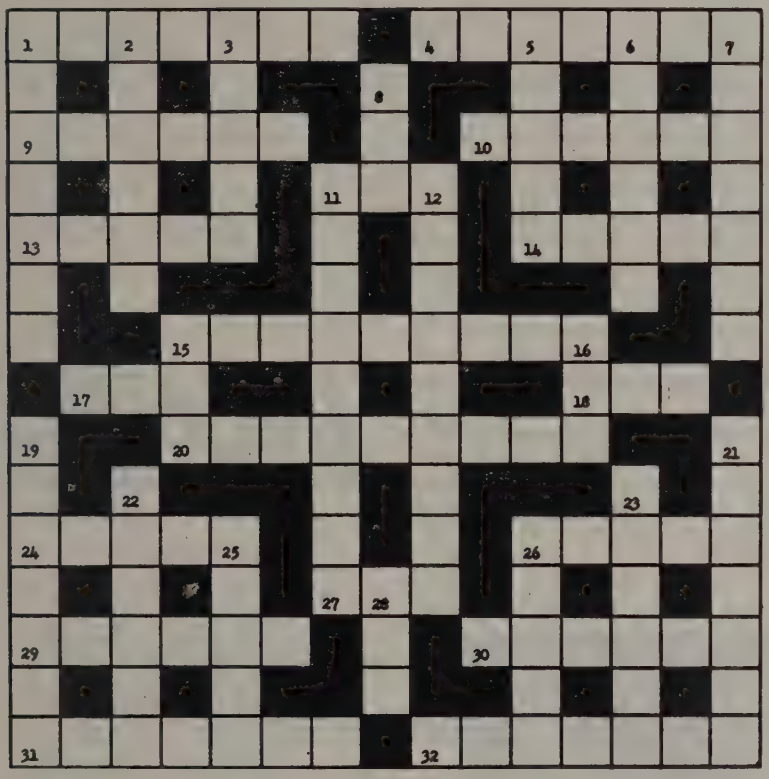

Поземо:

1. Найстарший ангел
4. Відділ римського війська
9. Голосний плач, нарікання
10. Рішення суду
11. Напій, якого часто вживали козаки
13. Інакше військовий степень
14. Староруський бог грому
15. Інакше множество
17. Протиставлення поняття "добре"
18. Тварина з породи плазунів
20. Інакше сварка, непорозуміння
24. Рисункова загадка
26. Людський звук
27. Ріка в Німеччині
29. Рід поезії
30. Селянин-невільних в Україні за панщизняних часів
31. Назва театру в Західній Україні перед другою світовою війною
32. Острів в Азії

Доземо:

1. Чоловік із нервовою вдачею
2. Інакше направа
3. Уживається для вигоди житлів у модерних поверхових будинках
5. Інакше нагайка
6. Сильні пружини вживані при автах чи ваґонах
7. Темпо в музиці
8. Одиниці часу
11. Европейська одиниця міри
12. Назва твору італійського письменника Бокаччіо
15. Домашнє звіря
16. Остров в Азії
19. Місце, в якому переходиться через огорожу на українському селі
21. Кривавий бій, різня
22. Дашок спертий на чотирьох стовпах, для охорони сіна
23. Інакше журба
25. Релігійна група
26. Приміщення, в якому живуть жінки багатого магометанця
28. Грецький мітичний бог вітру.

ШАРАДА

П'яте — заіменник, має наша мова,
П'яте-друге назва знаного острова,
Перше-друге напій, дехто п'є щоднини,
Цілість мінус перше — це ім'я дівчини,
Четверте і перше до моря впадає,
Цілість це рід зброї, що вже заникає.

РЕБУС Ч. 2.

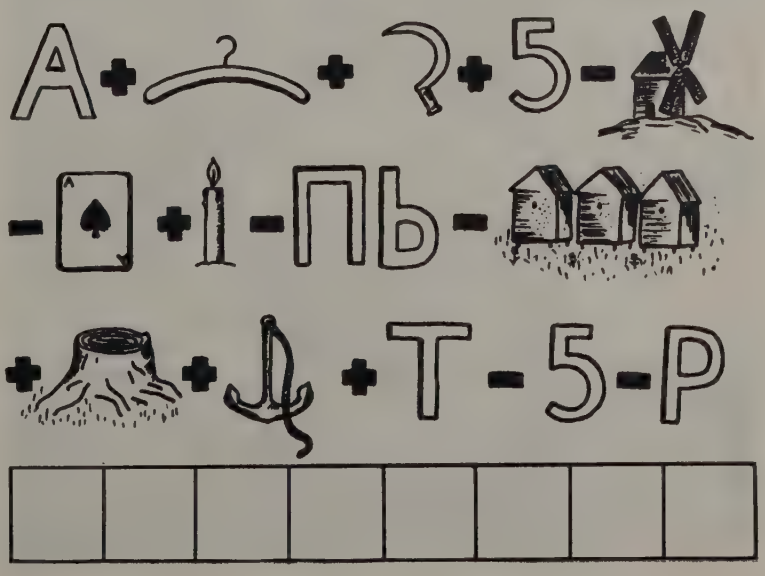

СПОРТ

Редагує І. Красник

СПОРТ У ФІЛАТЕЛІЇ

Збирання марок від давна відоме. Збирають їх як молоді, так і старші люди. Збирання марок поза розривковими моментами, має теж і виховні вартості. У марках ми маємо історію світу, відзеркалену в образках, які виконали найкращі артисти.

Перша марка вийшла 6 травня 1840 р. в Англії, у ЗДА щолиш 1847 р. Збирання марок всіх країн належить уже сьогодні до рідкостей, бо на це треба і багато часу, а ще більше грошей. Тому більшість філателістів нині спеціялізується, вибираючи собі одну чи кілька країн.

Обраховують, що тепер є понад 200 різних спеціяльностей. Поза збиранням марок поодиноких країн, збирають особливо такі мотиви на марках, як релігія, звірята, мости, залізниці, червоний хрест, кораблі, транспорт, цвіти, історичні постаті, військо, спорт і т. д., це т. зв. "топіки". Американським товариством, що об'єднує около 7000 членів, які спеціялізуються в різних ділянках збирання марок, є Емерікен Топікал Ессосієйшен, з осідком у Мілвокі, Виск.

Початки спортових мотивів на марках, датуються від першої модерної олімпіяди, яка відбулася в 1896 р. в Атенах. Греція в тому часі випустила 12 марок із клясичними спортовими мотивами.

У 1906 р. Греція знову випустила серію спортових марок, а по тім уже аж у 1920 р., в якім маємо 3 марки із клясичними мотивами.

Від 1920-1930 рр. рідко коли стрічаємо випуски спортових марок. Уже від 1930 року, майже кожна імпреза міжнар. характеру має своє відзеркалення на поштовій марці.

В Італії збирання поштових марок із спортовими мотивами дуже поширене. Там же із нагоди 60-ліття першої спортової марки вийшов у видавництві Ляндманна осібний каталог марок із спортовими мотивами, в нім узгляднені і пластові марки.

Від 1953 року Італ. Олімп. Комітет надає щорічно медалю за найкращу спортову маркy. Журі надання медалі складає 23 особи, які збирають спортові марки із 17 країн світу.

У 1954 р. перше місце одержала Швайцарія за маркy видану з нагоди світових першенств у копаному м'ячі.

У нас маємо теж декілька випусків марок із спортовими мотивами: марка з нагоди Д. П. Олімпіяди в Німеччині, марка з нагоди постання УСЦАК-у в Америці та марки підпільної пошти України.

В еспанському філателістичному журналі "Мадрід Філятеліко", число 584/4, квітень, 1957 р. у статті д-ра Д. Бучинського "Остання Олімпіяда й Україна", знаходимо доволі широкий опис пропам'ятної марки Української Спортової Централі Америки й Канади.

Між збирачами поштових марок із спортовими мотивами є також часами поділ на збирачів Олімпіяд, атлетів, стадіонів чи спортових будинків та марок виданих із нагоди різних змагань.

ШАХИ

Редагує М. Турянський

ЗАДАЧА Ч. 8

К. Юнкер, Дойче Шахцайтунґ, 1957

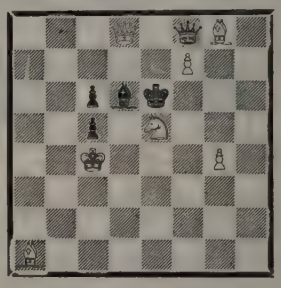

Мат у 2-ох ходах

ДРУГИЙ КОНКУРС

на розв'язування шахових задач

До цього Конкурсу входять задачі, поміщені в "Овиді" за вересень-грудень 1957, т. зн. починаючи від задачі ч. 7. Реченець надсилання розв'язок — 28 лютня 1958 р. Переможець Конкурсу одержить у нагороду книжку найкращого сьогоднішнього американського шахового автора Р. Файн-а, вартости $7.50.

ПОШТОВА СКРИНКА

П. Андрій Мельник, Чікаґо, Ви одинокий надіслали правильні розв'язки задач нашого окремого Конкурсу, до якого входили задачі чч.: 5 і 6. Просимо зголоситися особисто в Редакції "Овиду", де виберете собі 2 книжки Видавництва М. Денисюка вартости $6.00. Ґратуляції!

УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ

продає

книжки, журнали, часописи, шкільне приладдя, машинки до писання, українські мистецькі вироби. Нова адреса книгарні:

UKRAINIAN BOOKSTORE, 2315 W. Chicago Ave.

Продаж і виявлювання всіх родів фільмів, виконування репродукцій і копій знимок та документів

PHOTO CAMERA SUPPLY

R. LAWRIW

2216 West Chicago Ave. — ARmitage 6-4190

Книжка вчить, розраджує, виховує!

ВИ ПОВИННІ МАТИ ОСЬ ТАКІ МАТЕРІЯЛИ!

1.	І. Ващенко: **Виховання волі і характеру**	$1.50
2.	О. Андрієвський: **Спомини ч. I і II ст. 580 — за**	3.00
3.	Босий: **В. Липинський,** ідеолог монархії	2.00
4.	Дорошенко: **Огнище української науки НТШ**	1.00
5.	Ващенко: **Укр. ренесанс** XX століття	1.00
6.	Винниченко: **Відродження нації** 2 томи	3.00
7.	Вітвицький: **Городництво** (підручник)	1.50
8.	Возняк, акад.: **Початки української комедії** (300 років укр. театру!) лиш ..	2.00
9.	Воропай: **Українські народні приповідки**	.50
10.	Галайчук: **Нація поневолена, але державна** ..	.50
11.	Голуб: **Україна в Об'єднаних Націях** ..	.50
12.	Голоскевич: **Український правописний словник**	4.50
13.	Гомонко: **Латинська граматика** 2 томи	3.00
14.	Ґ. Русова: **Свято Державности (компл.)**	.50
15.	Донцов: **Підстави нашої політики**	2.25

Замовлення і належність шліть до:

"HOWERLA"

41 E. 7th St., New York 3, N. Y.

П. С. Хто покличеться на це оголошення отримає гарний подарунок в книжках!

Intercontinental Export and Import Co.

2130 WEST CHICAGO AVE. CHICAGO 22, ILLINOIS TEL. ARMITAGE 6-8488

УКРАЇНСЬКА ФІРМА ДЛЯ

ВИСИЛКИ ПАКУНКІВ

до всіх країн світу

ВИСИЛАЄМО:

нову й уживану одіж, всякі матеріяли на вбрання, костюми, суконки, шкіру, поживу, ліки та інше.

МАЄМО НА СКЛАДІ:

ШКІРИ, як БОКС, ЮХТ, ПІДОШВИ та всі додатки на чоботи й черевики.

ҐАРАНТОВАНА СКОРА Й ТОЧНА ДОСТАВА ПАЧОК

Виконуємо пересилки на поштові замовлення.

Всі оплати покриває висилаючий. Ціни дуже приступні

По всякі інформації просимо звертатися до д-ра Володимира Рижевського або до п. Івана Козія особисто на адресу 2130 Вест Чікаго Ейве., або телефонічно на *ARmitage 6-8488.*

BLACK STEER
MEAT MARKET

ВОЛОДИМИРА ШЛАПАКА

в Чікаґо

М'ясні продукти

домашнього виробу

европейським способом

Продаж у власних крамницях:

2713 West Division Str.
AL 2-6650

1957 West Chicago Avenue
TA 9-6795

УКРАЇНСЬКА РАДІО-ПРОГРАМА

Барвистий театр у повітрі.

Директор: ІВАН МУЗИКА

Станція WGES — 1390 кілов.
четвер 7—8 попол.

Станція WOPA — 1490 кілов.
субота 3—4 попол.

Приймає за приступні ціни радієві оголошення й спеціяльні оповіді, що дають найкращі висліди. Телефонуйте або й відвідайте бюро

ІВАН МУЗИКА — ЧІКАҐО 22
2219 Вест Чікаґо евеню

I V A N M U Z Y K A
Chicago 22, Ill.
2219 West Chicago Ave.
Tel.: HUmboldt 6-1595

НОТАР — ОБСЛУГА В СПРАВАХ ІНКОМТЕКСУ

Урядує від год. 9 ранку до 8 вечора,
теж у неділю.

Посилаємо пачки з поживою й подарунками до всіх країн світу.

Пишіть за нашими цінниками.

DARC
PHOTO
SALON

DARC
PHOTO
SALON

DARC
PHOTO
SALON

Д А Р К

Модерне фотографічне студіо в Чікаґо, славне мистецтвом між своїми й чужими.

2059 W. CHICAGO AVE. **CHICAGO, ILL.** **HAymarket 1-2254**

Випродаж! **Випродаж!**

ВИСОКОЯКІСНИХ ДІЯМАНТІВ

по низьких цінах

і

ШВАЙЦАРСЬКИХ ГОДИННИКІВ

по $9.95

M. J. HARRIS JEWELLERS INC.

1949 West Chicago Avenue — Tel.: SE 3-5755

Експедиційне Бюро

ІВАНА КОВАЛЬЧУКА

висилає пакунки до всіх країв і має на складі великий вибір товарів потрібних до висилки.

World Wide Trading Company

Export — Import

2222 W. Chicago Ave. — Tel.: BR 8-6966

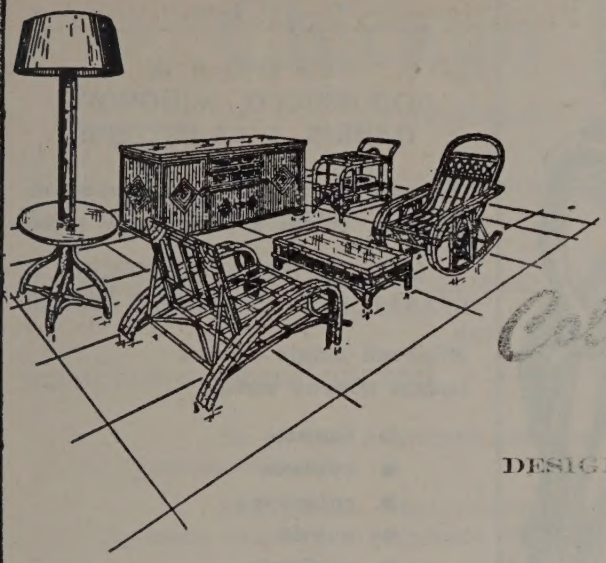

Tel.: GRamercy 7-5284

JOHN DRAGAN

Colihue So-American

Rattan Furniture Mfg. Co.

DESIGNERS AND CREATORS OF SPECIALTIES.

33 ST. MARKS PLACE

NEW YORK 3, N. Y.

НА АМЕРИКАНСЬКОМУ КОНТИНЕНТІ

ПЕРША УКРАЇНСЬКА ФАБРИКА

БАМБУСОВИХ МЕБЛІВ

— — — — виробляє — — — —

меблі до спалень, прийомних кімнат, кухонь, домашні й крамничні буфети, лежаки, лямпи, різні декоративні

— — — — — вироби. — — — — —

Фірма основана і працює від 1950 року в Аргентині.

Від 1956 року веде свій відділ у ЗДА, тепер же відкрила першу фабрику БАМБУСОВИХ ВИРОБІВ У КАНАДІ — ТОРОНТО.

БАМБУСОВІ МЕБЛІ ПРАКТИЧНІ Й ЕСТЕТИЧНІ ВИГЛЯДОМ.

Адреса фабрики в Торонто:

COLIHUE SO-AMERICAN

RATTAN FURNITURE Mfg. CO.

686 RICHMOND ST. WEST

TORONTO 2 B, ONT., CANADA

ПРОДАЖ
ЧОЛОВІЧОГО, ЖІНОЧОГО
ОДІННЯ І ҐАЛЯНТЕРІЇ

Поручає всякого роду чоловічі убрання, готові і роблені до міри.

ВЕЛИКИЙ ВИБІР СОРОЧОК, КРАВАТОК І СПІДНЬОГО БІЛЛЯ.

Жіночий відділ має на складі повний вибір:

- **блюзок**
- **суконок**
- **спідничок**
- **пончіх**
- **торбинок**
- **купелевих костюмів**
- **та всякого роду жіночої ґалянтерії.**

ЗАГЛЯНЬТЕ ПЕРЕКОНАТИСЯ!

NATIONAL SECURITY BANK OF CHICAGO

1030 WEST CHICAGO AVE.

Він має повне довір'я вкладників і підприємців у Чікаго. Всі його поручають усім, бо знають, що це солідний банк, відомий із усебічних послуг, що їх виявляє однаково великим підприємцям, як і дрібним вкладникам.

Відкрийте собі ощадностеве конто в нашому банку ще сьогодні, а переконаєтеся з власного досвіду, що наш банк справді солідний банк.

Кожної хвилини служимо порадою в усіх фінансових справах.

Ваші конта убезпечені до $10.000.00.

Наш банк відкритий кожного дня в тижні з вийомком неділь і державних свят.

ЦЕ ВАШ БАНК

NATIONAL SECURITY BANK
OF CHICAGO
CHICAGO AND OGDEN AVENUES

Chicago Realty Co.

MORTGAGES — INSURANCE

2134 W. Chicago Ave. Chicago 22, Illinois

Tel.: ARmitage 6-7624 Tel.: ARmitage 6-8488

Це найстарше в Чікаго українське підприємство купівлі й продажу домів і всякого нерухомого майна

КОРИСТАЙТЕ З ЙОГО ПОСЛУГ! КОРИСТАЙТЕ З ЙОГО ПОСЛУГ!

Чи ви вже подумали над тим, як найкраще забезпечити важко запрацьований гріш?

Найкращим забезпеченням на старість і найпевнішою льокатою вашого капіталу є посідання ВЛАСНОГО ДОМУ.

Власний дім — це почуття власної безпеки, це запевнений грошевий прибуток у час, коли ви вже не зможете на себе заробити.

Від років відоме із своєї солідної й фахової обслуги перше в Чікаго українське підприємство купівлі й продажу нерухомого майна "ЧІКАҐО РІЕЛТИ" д-ра Володимира Рижевського при 2134 В. Чікаго Евеню — може Вам допомогти купити власний дім, на найбільш корисних і догідних для Вас умовах.

УКРАЇНСЬКА ПЕКАРНЯ

„ЛІДІЯ"

відома з випікання найсмачнішого печива, відзначена першим місцем на конкурсі випікання хліба в Чікаго.

Скора й совісна обслуга

ТРИ ГАРНО УСТАТКОВАНІ КРАМНИЦІ:

1957 W. Superior — HA 1-1677
2219 W. Potomac — HU 6-3844
2510 W. Potomac — HU 6-4231

ШУКАЙТЕ ЗА ТАКИМ СИМВОЛОМ БЕЗПЕКИ, ДЕ ВИ ЩАДИТЕ...

19 мільйонів американців по всій країні склали більше як 37 більйонів долярів на щадничі конта Забезпечених Щадничо-Позичкових Спілок (Savings and Loan Associations), які виставляють цю емблему... так як і ми. Вони мають дуже добре почуття безпеки й вдоволення бачивши, як їх ощадності зростають скоро й безпечно... безпечно тому, що їх конта забезпечені до $10.000.00 у Federal Savings and Loan Insurance Corporation, що є аґенцією Уряду З'єднинених Держав Америки. Для одержання цієї емблеми треба дати докази високо-якісного стану праці а по одержанні її, всі того рода установи є реґулярно контрольовані, щоб забезпечити їм безперервний, певний і здоровий розвій. Коли Ви шукаєте за місцем для Ваших ощадностей, прийдіть до нас, де знайдете цей символ незрівняної безпеки.

MEMBER
SAVINGS AND LOAN
FOUNDATION

Є ріжниця ДЕ Ви щадите!

ПЛАТИМО 4% ДИВІДЕНДИ!

TRIDENT SAVING AND LOAN ASSOCIATION

1935 WEST 51st STREET CHICAGO 9, ILLINOIS Telephone: PRospect 8-5800

Member or the Savings and Loan Foundation, Inc., Sponsors of this Advertisement in Life, Look and Saturday Evening Post